

SIIPIRIKKO 4/93

Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Julkaisija: Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Puheenjohtaja: Juha Miettinen Patotie 5 D 4 80160 Joensuu puh 821133

Varapuheenjohtaja: Hannu Huuskonen Karjamäentie 12 D 42
80230 Joensuu puh 137010

Sihteeri: Jukka Matero Matarakatu 15 80130 Joensuu

Rahastonhoitaja: Olli Virmajoki Huhtilammentie 401 82180 Huhtilampi
puh koti 792418 ja työ 167 5157

Muut hallituksen jäsenet: Kimmo Martiskainen 59820 Purujärvi puh 957-372270, Kimmo Koskela Iiksenvaara 80260 Joensuu puh 33397, Rauno Nivanaho Hyvärilantie 13 80260 Joensuu puh 137277, Jarno Sormunen Hyttiitie 6 B 8 80170 Joensuu puh 896285

Lehden toimituskunta: Harri Kontkanen Jukajoentie 5 81235 Lehtoi puh 711865 (vastaava toimittaja), Juhani Hyttinen Sorvarinkatu 6 80160 Joensuu puh 821482

Tilausasiat: Lehti ilmestyy 4 kertaa vuodessa. Jaetaan jäsenille jäsenmaksua vastaan. Jäsenmaksun suuruus v.1994 on 60 mk (opiskelijat 45 mk, perhejäsenmaksu 15 mk). Siipirikon tilausmaksu v.1994 60 mk. Irtonumerot vuosikertaan 1981 asti 4 mk (juhlanumero 15 mk), vuosikerrat 1982- 5 mk + postikulut.

Yhdistyksen tili: SYP Joensuu 201620 - 337216/Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y./PL 119 80101 Joensuu. (Muut kuin jäsenmaksut osoitetaan tälle tilille; esim. maksut irtonumeroista yms.)

Jäsenmaksutili: PSP KO 2095 806/Lintutieteellisten Yhdistysten Liitto r.y./PL 17 (Vesitorni) 18101 Heinola.

Kansi Sinitiaainen ◦ *Hannu Eskonen*

LINTURETKEILYÄ PERHELOMAN YHTEYDESSÄ USA:N LÄNSIRANNIKOLLA, osa II

Vesa Jouhki

Seuraavana viikonloppuna lähdimme ajelemaan kohti pohjoista. Reitti Seattlesta Vancouveriin muistuttaa paljon Etelä-Suomen maisemaa rantametsineen ja peltoineen. Massiiviset vuoristometsät ja aukeat preeriat jäivät Cascades-vuoriston toiselle puolelle. Rantapelloilla näkyi petoja siellä täällä amerikanhiirihaukan ja preeriahiirihaukan ollessa valtalajeina, mutta myöskin kotoinen sinisuohaukka näyttäytyi paikoitellen.

Matkan varrelta löytyi eräs jätevesilammikko, josta onnistuin satojen vesiäisten seasta löytämään viisi kupariviihkasorsaa (*Oxyura jamaicensis*). Silmäänpistävää oli myös lapa- ja jousihorsan kohtuullinen esiintyminen. Amerikanhaapana oli selvä valtalaji. Lammikolta löysin myös joitakin keltajalkavikloja, (*Tringa flavipes*), jonka tunnistaa parhaiten amerikanvalkoviklostä (*T.melanoleuca*) äänestä. Rantapusikosta löytyi komea pähkinänvärinen kastanjatiainen (*Parus rufescens*). Myöskin ensimmäiset amerikanharmaahaikarat (*Ardea herodias*) löytyivät kahlailemasta rantavedestä.

Yövyimme eräässä motellissa aivan Kanadan rajan tuntumassa. Aamulla ajoimme Vancouverin keskustaan. Aivan keskustan pilvenpiirtäjien välittömässä läheisyydessä on Vancouverin keskuspuisto. Puistossa on akvaarioalue, jossa voi tutustua valaisiin: maito- ja killervalaisiin, delfiineihin, hylkeisiin, haikaloihin yms., sekä myöskin pingviineihin. Puistoalue jo sinänsä on käymisen arvoinen paikka, mutta että sieltä löytyi vielä luonnonvaraisia tai häkkilintuja, teki siitä entistä paremman.

Puistolammikoista löysin upeita morsiosorsia (*Aix sponsa*), trumpettijoutsenia (*Cygnus buccinator*), sekä Australialaisia mustajoutsenia (*Cygnus atratus*). Ihmeellisiä olivat jäniksen kokoiset maaoravat. Tuhkan värinen 1 kv amerikanisolakki (*Larus glaucescens*) oli uusi tuttavuus rengasnokkalokki voittoisissa lokkiparvissa. Illaksi läksimme lautalla Vancouverista kohti Vancouver Islandia. Lauttalaiturilla, joka ulottuu noin 2 km merelle päin, jouduimme odottamaan välillä liikennöivää laivaa.

Ensimmäinen vesiäinen Tyyneltä valtamereltä, joka kaukoputkeni kuvaan sattui, oli pieni parvi koiraspilkaniskoja. Harmitti - näitähän näkee Suomessakin! Merimetsoja lenteli edestakaisin läheisillä luodoilla "immereiden" (amerikanjääkuikkien) kalastellessa aivan rantavesissä. Eräs pienehkö lokkiparvi uiskenteli rantalammikoissa. Lähempi tarkastelu osoitti naurulokin tapaiset lokit kuusilokeiksi (*Larus philadelphia*). Stajasin merilintuja melkein koko laivamatkan ajan. Sää oli aivan tyyni ja aurinko paistoi.

Lautalta onnistuin näkemään joitakin hylkeitä, etelänkiisloja, joitakin pieniä ruokkilintuja, merikihuja, mutta ei vielääkään valkopäämerikotkaa eikä valaita. Mahdollisuus valaiden ('Killer whales') näkemiseen on suuri, koska Vancouver Islandilta järjestetään valaiden bongaus/havainnointiretkiä, joita mainostetaan 'money back guarantee-retkinä', ellei valaita näy. Lohtua tuli kuitenkin 2+2 virta-allin muodossa!

Laivalta ostin paikallisen lintukirjan Waterbirds of the strait of Georgia, jossa kerrotaan Vancouver Islandin parhaat lintupaikat ja mitkä lajit ko. paikassa varmuudella, todennäköisesti, mahdollisesti missäkin kuukaudessa näkee - todellinen bongarin unelmakirja.

SISÄLLYSLUETTELO

	sivu
Linturetkeilyä perheloman yhteydessä USA:n länsirannikolla, osa II: Vesa Jouhki	99
Mikä Mikä Lintuskaba: Anonymous artists	103
Päiväpetolintujen pesintä Pohjois-Karjalassa 1992: Hannu Lentoranta	107
Terveisiä salolta: U.Pekka Kinnunen	111
Harvinaisuudet 1992 Pohjois-Karjalassa: Mauri Leivo	112
Ilmoituksia	127

Kirjan avulla oli helppo suunnitella seuraavan päivän retkikohteet. Kirjan avulla onnistuin löytämään ja määrittämään mielenkiintoisia ruokkilintuja: tyynenmerenriskilä (*Cephus columba*), marmorimurri (*Brachyramphus marmoratus*) sekä sarvikiisla (*Cerorhinca monocerata*). Kahlaajiakin alkoi löytyä mukavasti. Vancouver Islandin lasuvesirannoilta löysin alaskanmeriharakan (*Haematopus bachmani*), alaskankarikukon (*Arenaria melanocephala*), tundrakurmitsoja, mutta vaikka kuinka yritin "vääntää" kurmitsaparvista amerikankurmitsaa, niin sitä sieltä ei löytynyt.

Miellyttävä yllätys oli amerikanpuukiipijän (*Certhia americana*) näyttäytyminen, kun olin merimetsolajeja määrittämässä suuren rantakuusen juurella sadekuuron aikana. Uusia lokkilajeja olivat preerialokki (*Larus californicus*) ja eskimolokki (*Larus thayeri*), joka lienee grönlandinlokin rotu. Tiirat olivat harmikseni jo muuttaneet etelään. Pikkutelkkää ja islannintelkkää en onnistunut löytämään, vaikka edellä mainitun kirjan mukaan niitä todennäköisesti olisi pitänyt olla. Varma paikka olisi ollut 100 km pohjoiseen. No kaikkea ei voi nähdä!

Tarkoituksemme oli lähteä iltapäivälautalla takaisin etelään USA:n puolelle. Valitettavasti iltapäivälautta oli täyteen varattu juuri ennenkuin tulimme jonottamaan lippuja. Niinpä jouduimme poistumaan saarelta iltalautalla, jolloin pimeä esti valaiden ja varman valkopäämerikotkan näkemisen.

Seuraavan yön vietimme Port Angelesin satamakaupungin motellissa. Aamulla heräsin aikaisin toisten vielä nukkessa. Parin tunnin aamuretki ennen matkan jatkumista houkutteli kovasti. Suuntasin hämärässä kartan perusteella siihen merkitylle aallonmurtajalle. Kolme kilometriä pitkä aallonmurtajariutta, johon oli rakennettu autolla ajettava tie, osoittautui oivaksi lintupaikaksi. Tihkuinen vesisade loi edellytykset onnistuneelle kahlaajaretkelle. Ensimmäiset sirrit, jotka näin, olivat viisi talvipukuista pulmussirriä. Seuraavaksi löysin yksinäisen isosirrin tundrakurmitsaparvesta pikkukuovin vierestä! Jokaisen linnun tarkka havainnointi palkitsi preeriaviklolla (*Catoptrophorus semipalmatus*), jonka tunnistin jo ennenkuin ajoin linnun lentoon nähdäkseni sen räikeät siivet.

Aallonmurtajan rantavedessä uittonippujen välissä pulikoivat hylkeet olivat mielenkiintoisia seurattavia. Merimetsoja alueella oli peräti 3 lajia: amerikanmerimetsa (*Phalacrocorax auritus*), tyrskymerimetsa (*P. penicillatus*) ja ulappamerimetsa (*P. pelagicus*). Hiljaisten kurppeloiden (3 kpl) määrittäminen osoittautui liian vaikeaksi - harmitti. Komea tuhkanharmaa meksikonlokki (*Larus heermanni*), joka oli erikoisin lokkilintu, jonka koskaan olen nähnyt, lämmitti mieltä. Parempien sirrien ja amerikanrantasipin puuttuminen ihmetytti. Tyytyväisin mielin palasin motellille aamupalalle. Pian matka jatkui.

Seuraava kohteemme oli parin sadan kilometrin päässä oleva Hoh Rain Forestin kansallispuisto. Tämä kansallispuistoalue on yksi USA:n erikoisimmista luonnonnähtävyyksistä. Suuret, ikivanhat, osittain sammalten ja köynnöskasvillisuuden peittämät puut olivat meille ennenkokematon nähtävyys. Suurin puuvanhus oli noin kolme metriä halkaisijaltaan ja sen korkeus oli yli 90 m. Niin teeri ei olisi haulikolla latvasta pudonnut, uskottava se oli. Valitettavasti puistossa satoi usein, niin nytkin. Lintuja ei juuri näkynyt. Eräältä suolampareelta löytämäni morsiosorsanaaras neljän harjakoskelon seurassa tuntui mukavalta. Myös laulava kettusirkku (*Passerella iliaca*) oli hyvä havainto. Mieleenjäädin muisto lienee kuitenkin suurten metsien ohella joet, jotka halkoivat puistoaluetta. Kaikki tulvien ja jäiden kaatamat puut makasivat sikinsokin joessa. Todella ainutkertaisen luonnontilaista. Paikalla pesii runsas valkopäämerikotkakanta, josta en sateen takia nähnyt lintuakaan.

Seuraavaksi lähdimme ajamaan kohti etelää pitkin Tyynen valtameren rannikkoa. Ensimmäinen kosketus Tyneen valtamereseen oli auton ikkunasta puiden lomasta

pilkahteleva meri. Pysähdyspaikan löydyttyä läksimme kävelemään rannalle. Vaikka parkkipaikalta oli matkaa n. 200 m meren rannalle, oli aaltojen pauhu mahtavaa. Täällä meri kohtasi rannikon suoraan. British Columbiassa Vancouver Island suojaasi rannikkoa muodostaen suojaiset merenlahdet, siksi täällä meren voima tuntui toisenlaiselta.

Sumuinen näkymä jylhästä Hoh Rain Forestin kansallispuistosta (*Vesa Jouhki*)

Stajailin merilintujen toivossa jonkin aikaa - turhaan. Rantahietikolla käveleminen ja kivien keräileminen lasten kanssa viehätti enemmän. Vaikka aallot vaikuttivat pelottavilta niin, erään mielenkiintoisen kiven luona niiden nopeus yllätti minut. Pulmussirrien ruokailutaktiikka ei aivan onnistunut, sillä eräs aalto sai minut kiinni ja kengät kastuivat. Kokemus sekini. Ja lapsilla sekä erityisesti vaimolla oli hauskaa.

Matka jatkui läpi intiaanireservaatien kohti Aberdeenin pikkukaupunkia, jonka lähistöllä kuulemma suomalaisia siirtolaisia asustelee. Lukuunottamatta merta ja metsien kokoeroa, jylhyys ja erämaisuus vaikutti todellakin pohjoismaalaiselle tutulta.

Eräältä beachiltä löysin runsaan 500 pulmussirrin parven ruokailemasta. Vuorovesirannan hietikko oli painautunut aaltojen voimasta niin kovaksi, jotta paikalliset ihmiset ajelivat rannalla autolla. Me kävelimme. Aberdeenin jokisuistoalue oli laskuveden aikaan 30 km laaja suistoalue. Pienissä mutalampareissa ja kaislikkolahdelmissa ruokailevista vesiäismassoista ja kahlaajaparvista olisi voinut löytää vaikka mitä mielenkiintoista, mutta valitettavasti kaikkeen ei aika riitä. Pikaisesti laskemalla sain alueen vesiäismääräksi varovaisesti arvioiden runsaat 20 000 yksilöä.

Päälaji paikalla oli amerikanhaapana ja kanadanhanhia oli jokunen tonni. Haikaroita, lähinnä amerikanharmaahaikaraa, tapasin kymmeniä. Sirrien oloisia lintuparvia en saanut määritetyksi. Rantaryteikössä tiksetteli peukaloinen, joka oli joko meikäläinen *Troglodytes*

Troglodytes tai sen amerikkalainen serkku pihapeukaloinen (*Troglodytes aedon*). Lajia en saanut irti. Lintujen paljous jotenkin turrutti, sekä päivän aikana jo koetut uudet elämykset tuntuivat riittävän. Niinpä vuokrasimme taas motellista huoneen ja painuimme ravintolan kautta yöpuulle. Seuraavana päivänä ajoimme Seattlen keskustan kautta takaisin Wenatcheen.

Seuraavana viikonloppuna lähdimme yhdessä Erikin ja Tiinan sekä heidän kahden lapsensa kanssa kiertelemään villinlännen museokylässä, läheisessä saksalaistyypisessä alppikylässä sekä intiaanireservaatissa. Lintujen puolesta viikonloppu oli hiljainen mutta, havaitut lajit sitäkin mukavampia. Pähkinähakkimaisen mustavalkean kirjavan amerikanhakin (*Nucifraga columbiana*) löysin erään huoltoaseman pihalta. Ehkä koko reissun odottamattomin elis tuli North Cascadin luonnonpuiston lumihuippuisten vuorien näköalapaikalta. Olimme kaikki ihaillemassa n. 100 m jyrkkää pudotusta suoraan alas katselupaikalla, kun paikalle lennähti eräs lintu. Pian ympärillämme norkoili harmaakuukkelipoikue (*Perisoreus canadensis*). Käytökseltään linnut olivat aivan samanlaisia kuin meikäläiset kuukkelit.

Viikonlopun kohokohta oli kuitenkin vielä edessä. Eija ja Tiina halusivat jäädä lasten kanssa alppikylään ostoksille ja sehän sopi Erikille ja minulle. Suuntasimme Erikin kanssa Snogvalmien Wilderness alueelle. Jo autosta plockkasin paikallisen maakotkaparin kaartelemassa. Metsien koosta saa käsityksen, kun tietää karhun olevan alueella suhteellisen yleinen ja ahmankin esiintyvän. Ajelimme autolla hiljakseen pitkin metsäteitä.

Aina kun näkyi mielenkiintoinen lintu tai muuten erikoinen paikka pysähdyimme ja katselimme ympärillemme. Tällä tekniikalla havaitsimme mm. amerikanpalokärjen (*Dryocopus pileatus*) sekä ehkä ennakkolistan erään kärkilajin, Twin Peaksin tunnuslinnun amerikankirjorastaan (*Ixoreus naevius*). Tämä oranssin ja sinisen kirjava rastas lienee komeimpia rastaista mitä rastaisiin tulee. Kaiken kaikkiaan löysimme tätä melko arkaa metsärastasta n. 10 kpl.

Erään pienen joen rannalla kävellessämme huomasimme amerikankoskikaran, joka on yksivärinen tumma lintu. Käytökseltään taaskin aivan vastaava kuin kotoinen karamme.

Ikimuistoinen oli kokemuksemme erään joen varrella norkoilu. Paikalla nimittäin oli käynnissä lohien nousu ylös kutualueilleen. Punertavan näköiset lohet pyrkivät yläjuoksulle päin. Eräässä kapeikossa, jossa vettä oli vain vaivaiset 10-20 cm, niitä olisi voinut tappaa pelkällä kepillä. Tuollainen 2-3 kg lohi herätti kummasti pyyntiveret liikkeelle. Maltoimme mieleemme ja ihailimme luonnonnäytelmää. Kajoottien ja pesukarhujen jäljet joen rantahiekalla loivat paikalle leppoisan ilmapiiirin. Tämä on todellakin oikea erämaa, Wild-West.

Aloin ymmärtää miksi kalliovuorten länsipuolta sanotaan villiksi länneksi. Ihminen on asunut alueella 100 vuotta vähemmän kuin itäpuolella ja sen huomasi.

Mielestäni amerikkalaiset ovat ainakin täällä onnistuneet luomaan tasapainoisen kehityksen luonnon kanssa, sillä luonnontilaisten kansallisalueiden runsaus oli silmiinpistävä. Ehkä he kuluttavat energiaa ja raaka-aineita enemmän kuin toiset, mutta he myös vaalivat ympäristöään toisin kuin jotkut muut maat.

Kaksi viikkoa kului liian nopeasti, viimeiset 3 päivää olimme Wenacheessa. Oli erikoista ottaa aurinkoa syyskuun lopussa, sillä lämpötila oli päivisin yli + 20 astetta ja aurinko porotti niinkuin sen preerialla kuuluukin tehdä. Pääsin livahtamaan toiseksi viimeisenä päivänä vaimolta kokopäiväretkelle. Olin harkinnut viimeisen retkipäivän alueen tarkasti. Preeria-alueen keskellä oli Moses Laken hiekkadyynien ympäröivä suistoalue. Erikin mukaan alue oli jonkinlainen metsästys- ja kalastusreservaatti. Siellä täytyi siis olla lintuja, siis sinne.

Ajellessani autolla pitkin highwayitä näin suuria lintuja kaartelevan korkealla. Pysäytin auton ja aloin määrittämään lintuja. Ne kerkisivät kuitenkin vastavaloon ja liian kauas. Ajattelin kanadanhanhia, no olkoon ja matka jatkui. Pari mailia eteenpäin ja taas sama juttu, mutta nyt sain lajin irti jo kiikareilla ennen kuin kerkisin ottaa kaukoputkea esiin. amerikanpelikaani (*Pelecanus erythrorhynchos*)! seurailin autolla lintujen liikkeitä ja päädyin erään lammikon rannalle. Paikalla uiskenteli noin 50 amerikanpelikaania.

Suistoalue osoittautui erinomaiseksi lintupaikaksi. Löysin viimeinkin sirrejä; määritin amerikan- (*Calidris pusilla*), tundra- (*C.mauri*) ja palsasirrit (*C.melanotos*). Vierekkäin kävelevät amerikanvalkoviklot ja keltajalkaviklot oli suhteellisen helppo määrittää koko- ja muotoeroista. Kurppelot (2 lajia) oli pakko määrittää ajelemalla linnut lentoon rantavedestä ja kuuntelemalla ääniä. Haikaroita paikalla oli useita kymmeniä. Uusia lajeja minulle olivat jalohaikara (*Egretta alba*) ja kruunuyöhaikara (*Nycticorax violaceus*). Onnistuin myös näkemään lohia käyttäilevän kojootin. Korean värinen keltaperäkerttuli (*Dendroica coronata*) tuntui viihtyvän paikassa kuin paikassa.

Viimeinen varsinainen retkipaikkani oli Soap lake, jonka vuoristosta tuleva alkaalinen vesi antaa järvelle omalaatuisen leiman. Järvi oli todellakin maineensa veroinen. Löysin järveltä varovasti arvioiden 1000 kuparivihkasorsaa ja 500 mustakalauikkua sekä kymmeniä telkkiä, ei kuitenkaan islannin- eikä pikkutelkkää. Satoja sotkia ja joitakin "immereitä".

Rantavedessä oli uskomaton määrä hyönteisiä ja paikallisella uimarannalla hyönteisjahdissa liikkuu sirriparvi. Parvista kaivoine sille pulmus-, palsa-, tundra- ja amerikansirrejä. Myös yksinäinen rantavedessä uiskenteleva amerikanvesipääsky (*Phalaropus tricolor*) sattui silmään. Tundrakurmitsoja oli paikalla useita kymmeniä. Toivoin viimeinkin amerikankurmitsaa niiden joukosta - mutta turhaan.

Reissumme viimeinen elis minulle oli kääpiörastas, jonka varta vasten kävin hakemassa erään joen rantametsästä. Tämä harmaasiippomainen, pieni, vaatimattoman oloinen rastas on suhteellisen vaikea löytää, ellei sitä määrätietoisesti rupea etsimään. Löysin 300 m matkalta niitä kuitenkin kolme yksilöä, joten lajin täytyy olla suhteellisen yleinen sopivin paikoin.

Kaksi viikkoa oli ohi mutta yhtä kokemusta rikkaampana palasimme takaisin kotiin. Amerikasta jäi hyvä kuva. Elämä siellä oli Suomea halvempaa. Ajoimme autolla noin 3000 mailia ja näimme palan Amerikkaa. Eliksiä tuli noin 100, mutta puutelistaa koristavat yhä mm. amerikanrantasipi, amerikanmetsäviklo (*Tringa solitaria*), pikku- ja islannintelkkä sekä valkopäämerikotka. Yhtään kolibria en nähnyt, olivat kerinneet muuttamaan. Eliksistä arvostan eniten virta-allia, se on komea sorsalintu.

*****

MIKÄ MIKÄ LINTUSKABA

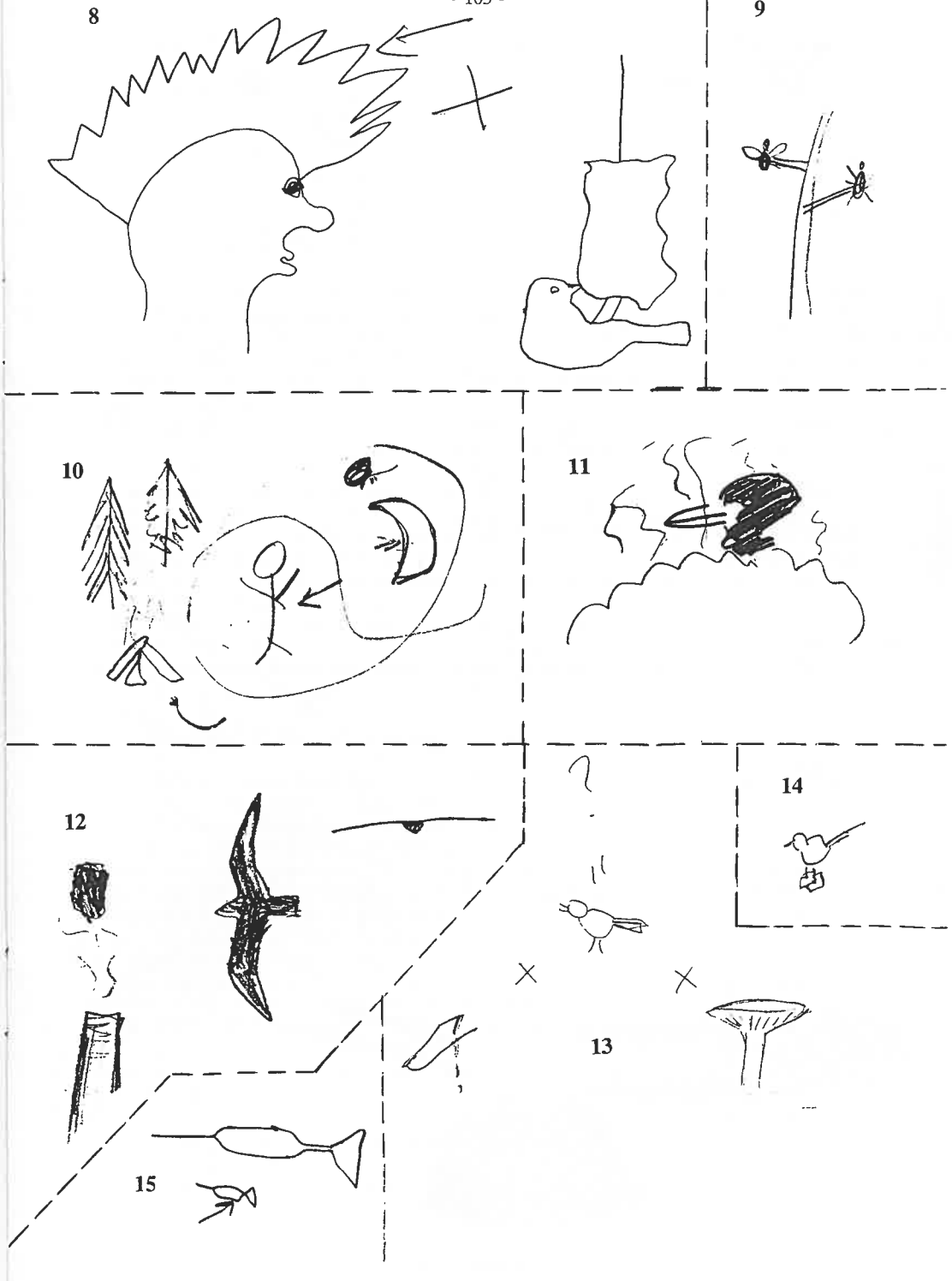
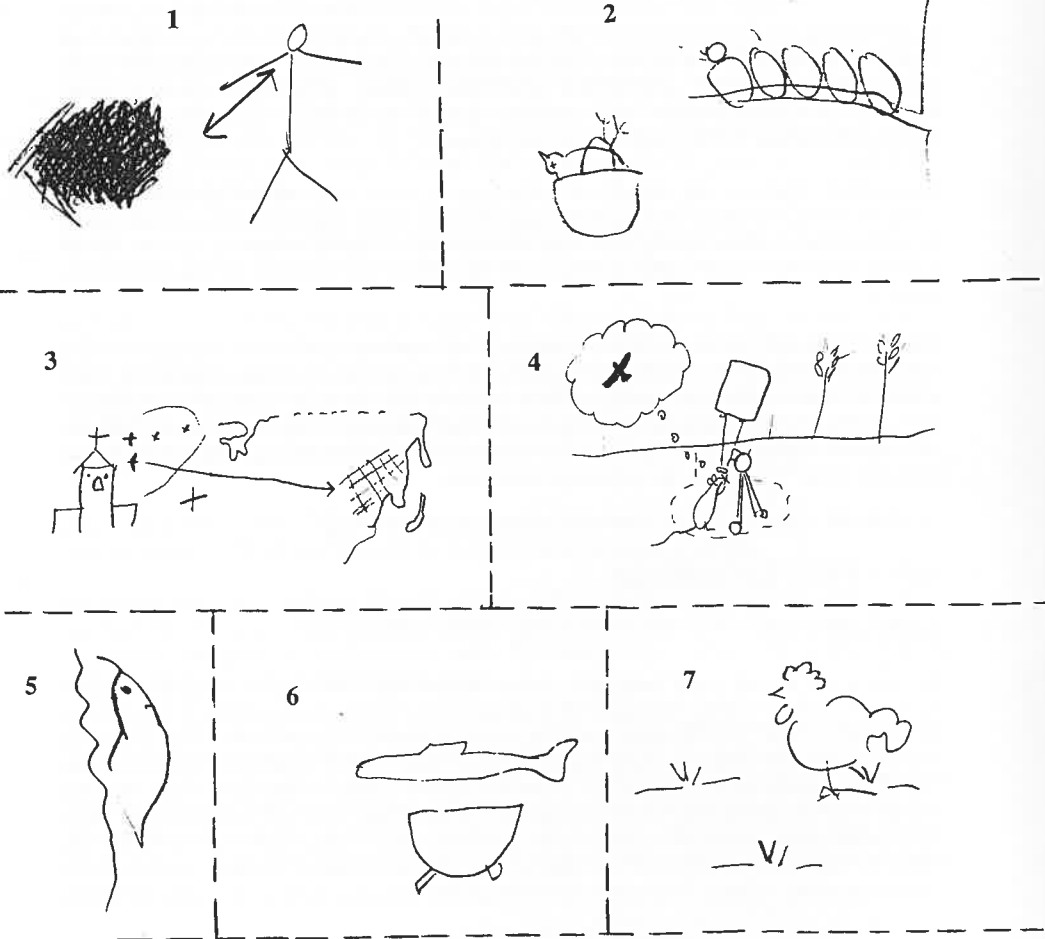
Anonymous artists

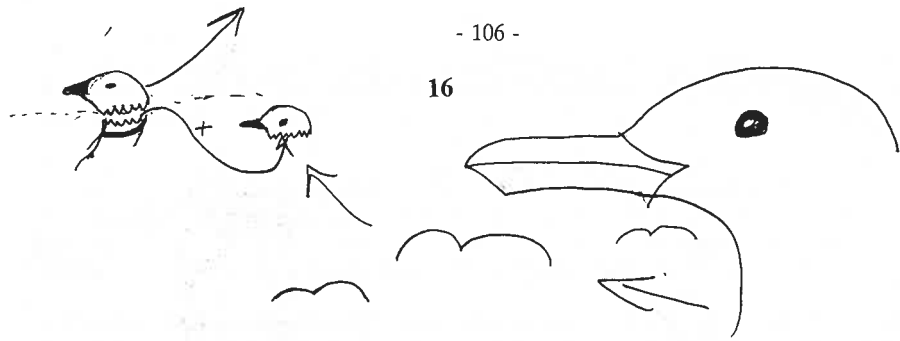
Seuraavat 20 kuvaa ovat syntyneet yhden kesämökki-illan aikana hauskan kisailun merkeissä. Kuvien vihjeet viittaavat johonkin suomessa tavattuun lintulajiin, ja kukin kuva on syntynyt eri 'taiteilijoiden' näkemysten pohjalta. Kaikista kuvista lintu on tunnistettavissa/arvattavissa, mikä on testattu kahdeksan hengen kisailuryhmällä. Pelin idea kehiteltiin Pictionary-nimisen pelin pohjalta. Kukin pirtää vuorollaan mitä tahansa mahdollisia vihjeitä apuna käyttäen (numerot ja kirjaimet eivät ole sallittuja), ja muut osallistujat, paitsi lajivihjeen antaja (joka on edellinen piirtäjä), koettavat arvata mistä lajista on kysymys. Kukin saa arvata vain kerran. Oikein arvanut ja piirtäjä saavat yhden pisteen ja vuoro vaihtuu. Jos kukaan ei arvaa oikeaa vastausta kohtuullisen ajan kuluessa,

ei myöskään kukaan saa pistettä. Kisaa jatketaan tiettyyn katkaisupistemäärään asti. Kuvasarjan piirrokset on lopetettu siihen taiteelliseen pisteeseen, milloin joku testiryhmäläisistä arvasi tai tiesi oikean lajin.

Sinun tehtäväsi on arvata mitä lintulajia kuvan piirros tarkoittaa. Lähetä vastauksesi osoitteella: Harri Kontkanen, MIKÄ MIKÄ LINTUSKABA, Jukajoentie 5, 81235 Lehtoi. Pääpalkintona (ja ainoana sellaisena) voittaja saa Juhani Koivun ja Pertti Sauroan SÄÄKSI kirjan (arvo n200 mk). Lue säännöt ja lähetä vastauksesi luontoaiheisella postikortilla 28.2. 1994 mennessä. Muista merkitä postikorttiin nimesi ja osoitteesi.

SÄÄNNÖT: Kisaan saa osallistua kuka tahansa, eli sinun ei tarvitse välttämättä olla Siipirikon tilaaja. Kisaan eivät kuitenkaan saa osallistua kuvien piirtäjät, eikä Siipirikon toimituskunta. Kukin vastaaja saa osallistua kisaan vain yhdellä postikortilla, ja kustakin kuvasta saa esittää vain yhden arvauksen. Kuvien lajit ovat Suomessa tavattuja, ns. virallisen listan lajeja, eli tarhakarkulaislajeja ja vastaavia ei kuvista löydy. Kuvien lajeista on olemassa vain yksi oikea vastaus, jonka päättää Anonymous artists-ryhmä. Eniten oikeita arvauksia sisältävän postikortin lähettäjä on kisan voittaja. Tasatulokseen päädyttyä Anonymous artists-ryhmä suorittaa arvonnin, jonka rehellisyyttä ei tule epäillä. Voittajan nimi, voittotulos sekä lyhyet perustelut oikeisiin vastauksiin julkaistaan Siipirikossa 2/94. Voittajalle lähetetään SÄÄKSI kirja paluupostissa.

PÄIVÄPETOLINTUJEN PESINTÄ POHJOIS-KARJALASSA 1992

Hannu Lehtoranta

Vakiintuneen tavan mukaisesti tässä yhteenvedossa tutkaillaan päiväpetolintujen pesintää läänimme alueella. Mukana katsauksessa ei ole maakotka, kalasääski ja muuttohaukka, jotka ovat valtakunnallisia erityistutkimuslajeja.

Mainittavinta vuoden 1992 haukkatutkimuksessa oli uusi ennätys reviirien yhteismäärässä. Reviirejä havainnoijat ilmoittivat yhteensä 443. Reviireiltä tehtiin varmistettuja pesintähavaintoja kaikkiaan 138, mikä on melko normaali määrä viime vuosilta (v.-91 373/136).

Ravintotilanteesta mainittakoon kanalintukantojen aallonpohja, mikä vaikutti kanahaukan pesintätulokseen. Myyränsyöjille ravintoa oli parhaiten tarjolla läänin keskiosissa Liperissä, Kontiolahdessa, Polvijärvellä, Ilomantsissa ja Lieksassa. Pöllöpesintöjen perusteella myyriä oli heikosti Kesälahden ja Kiteen alueella, mutta ainakin hiirihaukat tuottivat siellä silti kohtuullisesti poikasia (Lehtoranta 1993). Myyräkato oli pahimmillaan läänin pohjoisosissa Juuka-Nurmes-Valtimon alueella.

Havaintoaineisto koostuu 33 harrastajan ilmoittamista tiedoista. Määrä on muutamaa nimeä pienempi kuin edellisvuonna, mutta tutkimustehokkuuden voi katsoa olleen vähintäänkin entistä tasoa.

Kiitokset taas kaikille havainnointiin osallistuneille (suluissa päähavaintokunta): Halonen Markku (Rää ym), Hottola Petri (Lie ym), JUUAN LINTUHARRASTAJAT (Juu,Nur) (Halonen Jari, Kirjavainen Harri, Lehtoranta Hannu, Lehtoranta Jouni, Lehtoranta Jukka), KITEELÄISET (Kit) (Järvinen Paavo, Parkkonen Alpo, Torni Risto), Kontkanen Harri (Kon ym), Korhonen Veikko (Val), Koskela Kimmo (Kon ym), LIEKSALAISET (Lie)(Lappi Esko, Vainikka Olavi, Parkkinen Pasi), Leivo Mauri (Out ym), Martiskainen Kimmo (Kes), MIETTINEN JUHA (Kii ym) (avustajinaan mm. Aimo Makkonen, Marko Visala, Kauko Rouhiainen, Pekka Pitkänen, Olli Virmajoki, Rauno Nivanaho, Olli Gunther, Pekka Piironen, Hannu Huuskonen), Sorvari Veli-Matti (Lie,Ilo), Suomalainen Juha (Kon), Tanskanen Ari (Pol ym), Valtanen Juha (Nur) ja Zetterberg Pentti (Ilo ym).

Pesintä lajeittain (suluissa v.-91 lukemat, LEHTORANTA 1992)

HIIRIHAUKKA: Määrällisesti hiirihaukkahavaintoja saatiin samaa tasoa kuin ennätysvuonna 1989. Reviirejä havainnoijat ilmoittivat 148 ja niiltä 71 varmistettua pesintää (119/57).

Pesintää kuvaavat luvut kohosivat parista edellisvuodesta melko paljon. Koko läänin poikastuotoksi tuli 2,07 poikasta aloitettua pesintää (=aloitettu muninta) kohden (1,93).

Jälleen kerran alueelliset erot poikastuotossa olivat suuret. Pöllötutkimuksen perusteella heikoin myyrätilanne oli pohjoisissa kunnissa Juuassa, Nurmeksessa ja Valtimossa. Siellä poikastuotoksi tuli vaatimattomat 1,62 poikasta aloitettua pesintää kohden (n=8). Aivan yhtä heikko myyrätilanne ei ollut eteläisissä kunnissa Kesälahdessa, Kiteellä, Tohmajärvellä, Kihtelysvaarassa ja Tuupovaarassa. Vastaava tuottoluku näillä alueilla oli 2,18 poikasta (n=22). Loppuosa läänistä eli keskinen alue oli runsasmyyräistä. Siellä poikastuotto oli eteläistä aluetta vain hivenen parempi eli 2,19 poikasta (n=27).

Kaikki neljä todettua munapesien tuhoutumista oli läänin keskiosissa. Tuhoutumisten syitä ei saatu selville. Polvijärvellä erään pesän ainoa poikanen löydettiin tapettuna. Liekö metsästäjien keskuudessa tapahtunut kanahaukkakeskustelu innoittanut jonkun tapporetelle. Lajimääritys taisi mennä kuitenkin pieleen.

Parin vuoden tauon jälkeen Pohjois-Karjalasta löytyi kaksi neljän poikasen poikuetta. Molemmat olivat hyvällä myyräalueella Rääkkylässä.

Juuassa myyriä ei ollut ja se näkyi selvästi hiirihaukan pesilläkin. Itse tarkastin pesän, jossa kolmesta munasta kuoriutui kaksi poikasta. Rengastusvaiheessa toinen poikasista todettiin

17

18

19

20

*****

Taulukko 1. Päiväpetolintujen pesintätulosta kuvaavat arvot Pohjois-Karjalassa vuonna 1992 (asuttu pesä = aloitettu muninta).

	Hiiri- haukka	Mehiläis- haukka	Kana- haukka	Varpus- haukka	Ruskosuo- haukka	Nuoli- haukka	Tuuli- haukka	Ampu- haukka
Munamäärä	2,53 (45)	2,00 (2)	2,29 (28)	4,14 (7)	5 (1)		5,29 (7)	
Kuoriutuneiden määrä	2,32 (44)	2,00 (2)	2,21 (28)	4,00 (7)	4 (1)		4,67 (6)	
Reng.ikäisten määrä	2,27 (52)	1,67 (3)	2,17 (30)	4,00 (6)	3 (1)	3,00 (3)	4,50 (8)	4,00 (1)
Tuhoutunut kpl munav+poikasv.	4+1	0+1	-	0+1	-	-	1+0	-
Poikastuotto / asuttu pesä	2,07 (57)	1,25 (4)	2,17 (30)	3,50 (7)	3 (1)	3,00 (3)	4,00 (9)	4,00 (1)
Poikuekoko kpl (%)								
0 (tuhoutunut)	5 (9)	1 (25)	-	1 (14)	-	-	1 (9)	
1 poikasta	10 (17)	1 (25)	8 (27)	-	-	-	-	
2 poikasta	21 (36)	2 (50)	10 (33)	-	-	-	-	
3 poikasta	20 (34)	-	11 (37)	2 (29)	1 (100)	3 (100)	1 (9)	
4 poikasta	2 (4)	-	1 (3)	2 (29)	-	-	5 (45)	1 (100)
5 poikasta	-	-	-	2 (29)	-	-	4 (36)	

Taulukko 2. Päiväpetolintujen pesintä Pohjois-Karjalassa 1992. Luvut vasemmalta oikealle: reviirien yhteismäärä / varmat pesinnät.

	Hiiri- haukka	Mehil. haukka	Kana- haukka	Varpus- haukka	Sinisuo- haukka	Ruskosuo- haukka	Nuoli- haukka	Ampu- haukka	Tuuli- haukka	yht.
Eno	4/1	1/0	-	1/0	1/0	-	1/0	-	-	8/1
Ilomantsi	5/1	8/0	4/2	2/1	4/0	-	7/0	2/0	2/0	34/4
Joensuu	-	-	2/2	-	-	-	3/0	1/0	-	6/2
Juuka	6/5	-	4/3	1/0	-	-	-	-	1/0	12/8
Kesälähti	14/14	2/0	2/1	1/0	2/0	-	4/0	1/0	3/1	29/16
Kiihtelysv.	5/4	1/0	-	1/1	-	-	-	-	-	7/5
Kitee	17/8	6/0	4/2	11/4	2/0	3/0	4/0	2/0	4/0	53/14
Kontiolahdi	13/5	2/0	4/2	5/1	3/0	1/0	7/2	1/0	-	36/10
Lieksa	17/7	6/1	12/9	3/1	6/0	-	2/0	-	9/2	55/20
Liperi	10/4	-	4/3	2/1	2/0	2/0	1/0	2/1	7/4	30/13
Nurmes	3/0	1/1	2/2	1/1	-	-	1/1	-	2/0	10/5
Otokumpu	7/2	6/0	1/0	3/0	3/0	3/1	15/1	1/0	2/0	41/4
Polvijärvi	10/7	1/1	1/1	2/0	2/0	1/0	-	-	1/0	18/9
Pyhäselkä	5/3	-	1/0	1/0	-	-	-	-	5/3	12/6
Rääkkylä	12/6	-	2/1	3/0	2/0	2/0	3/0	2/0	1/0	27/7
Tohmajärvi	2/0	1/0	-	4/0	-	1/0	-	-	-	8/0
Tuupovaara	1/1	-	-	-	-	-	-	-	-	1/1
Valtimo	12/3	8/1	8/7	2/0	2/0	-	1/0	-	6/2	39/13
Värtsilä	5/0	-	1/0	1/0	1/0	1/0	2/0	1/0	2/0	14/0
yhteensä	148/71	46/4	52/35	44/10	30/0	14/1	51/4	13/1	45/12	443/138

kuolleeksi. Pesässä oli kokonainen orava ja elävä sammakko. Parilta muulta pesältä totesin ravintojätteenä mm. harakan, lehtokurpan ja närhen. Kiteellä kahdella pesällä havaittiin harvinaista ravintoa - maamyyrää.

Hiirihaukan poikasia rengastettiin kaikkiaan 116 (82). Eniten rengastuksia on vuodelta 1989, jolloin kihlat sai 141 poikasta.

MEHILÄISHAUKKA: Reviirejä mehiläishaukalta ilmoitettiin mukavasti 46, mutta pesinnät olivat taas kerran tiukassa. Vain neljä varmistettua pesintää (24/3). Kaksi poikasta tuottaneet pesinnät todettiin Nurmeksessa ja Polvijärvellä. Lieksan pesinnän poikanen saatiin kiinni syyskuun alussa näлкиintyneenä. Lintua ruokittiin ja päästettiin myöhemmin vapaaksi. Valtimolla poikaspesä todettiin jostain syystä tuhoutuneeksi. Poikasia rengastettiin kolme (1).

KANAHAUKKA: Kanalintukantojen aallonpohja näkyi selvästi kanahaukan pesinnässä. Pesineiden parien määrä väheni edellisvuodesta selvästi. Reviirejä kertyi yhteensä 52 ja niiltä 35 varmistettua pesintää (68/45).

Pesineiden parien pesintätuloksessakin tultiin alaspäin, vaikka jo vuoden 1991 luvut olivat heikkoja. Keskimäärin munia oli pesissä 2,29 (2,47). Vuonna 1991 munamäärä oli vielä 3,40 runsaan oravakannan turvin.

Tuhoutuneita pesintöjä ei todettu ainuttakaan. Tärkeintä asiassa on se, ettei ihmisen aiheuttamia hävityksiä ilmennyt. Pelko kiihkeimpien metsästäjien kanahaukkavihasta on läänissämme onneksi osoittautumassa turhaksi ainakin pesintöjen kohdalla.

Olkaamme kuitenkin tarkkoja.

Vaikka tuhoutumisia ei havaittu, jäi pesintätulos aloitettua pesintää kohden 2,17 poikaseen. Luku on haukkatutkimuksemme alhaisin. Huonon poikastuoton merkinä on se, että yhden poikasen pesiä oli yli neljäsosa pesinnöistä. Vastaavasti neljän poikasen pesintöjä löytyi vain yksi Kiteeltä. Koko läänin rengastusmäärä jäi vaatimatomaan lukuun 48 (76). Ennätysvuonna 1990 rengastusmäärä oli 126 poikasta.

Monet metsästäjät ovat puheissaan esittäneet, että kanahaukka olisi rauhoituksensa jälkeen merkittävästi lisääntynyt. Edellä esitetyt lukemat eivät tue tuota väitettä. Näлкиintyneiden haukkojen ilmaantuminen ihmisasutuksen piiriin on joillekin luonut mielikuvan runsastumisesta.

VARPUSHAUKKA: Pientä nousua tapahtui varpushaukan lukemissa. Reviirejä havainnoijat ilmoittivat 44 ja niiltä 10 varmistettua pesintää (29/5).

Pesintätulosta kuvaavat luvut jäivät selvästi paria edellisvuotta heikommiksi. Nyt jo munamäärä oli heikompi kuin edellisvuoden poikastuotto. Keskimäärin munia oli 4,14 pesää kohden (4,50).

Yhdessä lieksalaisessa pesässä neljä poikasta oli kuollut ilman ulkoisia merkkejä. Liekö emoilte tapahtunut jotakin.

Taulukko 3. Päiväpetolinturengastukset Pohjois-Karjalassa vuonna 1992. Vuosien 1950-91 summaa laskettaessa pohjana on Miittisen (1981) ja Lehtorannan (1992) julkaisemat määrät.

	Hiiri- haukka	Mehil. haukka	Kana- haukka	Varpus- haukka	Ruskos. haukka	Nuoli- haukka	Ampu- haukka	Tuuli- haukka
Korhonen V.	4	-	16	-	-	-	-	9
Koskela K.	11	-	1	4	-	-	-	-
Lappi E.	1	1	1	-	-	-	-	-
Lehtoranta H.	4	-	5	-	-	-	-	-
Lehtoranta J.	4	-	3	-	-	-	-	-
Martiskainen K.	17	-	-	-	-	-	-	-
Miittinen J.	70	-	17	20	3	6	4	23
Tanskanen A.	5	2	2	-	-	-	-	-
Vainikka O.	-	-	3	-	-	-	-	-
Yhteensä v-92	116	3	48	24	3	6	4	32
Reng. v.-91	82	1	76	17	-	2	-	44
Reng.vv-50-91	801	71	675	355	35	81	60	282

Varpushaukan pesintätulos aloitettua pesintää kohden jäi vaatimattomaan 3,50 poikaseen (4,25). Poikuekoot jakautuivat tasaisesti kolmeen, neljään ja viiteen poikaseen. Rengastusmäärä oli 24.

SINISUOHAUKKA: Saalistelemassa havaittuihin lintuihin jäivät havainnot sinisuohaukasta. Reviirejä kertyi saman verran kuin edellisvuonna eli 30, mutta sitä ainoatakaan pesintää ei varmistettu (30/1).

Pohjoisimmat kunnat olivat sinisuohaukoista melko tyhjiä. Vain Valtimolta tuli kaksi havaintoa. Läänin keski- ja eteläosissa havaintoja tuli useista kunnista. Eniten sinisuohaukkoja oli Ilomantsissa, Kontiolahdessa, Lieksassa ja Outokummussa.

RUSKOSUOHAUKKA: Sinisuohaukan tapaan myös ruskosuohaukan lukemat olivat lähes toisinto edellisvuodesta. Ilmoitetuilta 14 reviiriltä löydettiin vain yksi pesä (13/1). Pesä oli Outokummussa. Sen viidestä munasta kuoriutui neljä poikasta ja niistä varttui kolme rengastusikäistä poikasta.

NUOLIHAIKKA: Nuolihaukkareviirejä kertyi ihan mukavasti 51, mutta varmistettuja pesintöjä vain 4 (37/6). Kaksi pesälöytöä tehtiin Kontiolahdesta ja niistä molemmista rengastettiin kolme poikasta. Lentopoikueet todettiin Nurmeksesta ja Outokummusta. Parhaita reviirikuntia olivat Ilomantsi, Kontiolahti ja Outokumpu. Outokummun Sysmäjärvellä Mauri Leivo näki yhdeltä seisomalta 22 sudenkorentoa jahtaavaa nuolihaukkaa 8.7.. Linnuista 15 oli vanhoja, 5 toisen kalenterivuoden lintuja ja kaksi määrittämätöntä.

AMPUHAUKKA: Niukasti on kerrottavaa ampuhaukan pesinnästä. Reviirejä havannoijat ilmoittivat 12, mutta vain yksi pesintä varmistui Liperistä (5/2). Pesän neljä poikasta rengastettiin. Reviirikuntia olivat Ilomantsi (2), Joensuu, Kesälahti, Kitee (2), Kontiolahti, Liperi, Outokumpu, Rääkkylä (2) ja Värtsilä.

TUULIHAIKKA: Melkein edellisvuoden lukemiin ylsi tuulihaukka. Reviirejä oli 45 ja niillä 12 varmistettua pesintää (46/16).

Kaikki löydetty pesät olivat kolopesintöjä. Pönttöpesiä oli seitsemän ja luonnonkolopesiä yksi Lieksassa.

Munamäärät pesissä olivat hyviä. Keskiarvo 5,29 on edellisvuotta parempi (4,67). Poikastuotto aloitettua pesintää kohden jäi kuitenkin 4,00 poikaseen (4,08). Yksi liperiläinen pesintä tuhoutui. Siinä oli heinäkuun 8. päivänä vielä lämpimät munat, mutta kuoriutumista ei tapahtunut.

Tuulihaukan poikasia rengastettiin 32.

Tuulihaukkapönttöjen asettelu on harrastajilta saadun tiedon mukaan hyvässä vedossa, joten uskon tuulihaukkalukujen kasvavan lähitulevaisuudessa. Pönttöohjeita voi kysellä allekirjoittaneelta.

Petolintuvastaava: Hannu Lehtoranta
Eevalantie 6 D 14
83900 JUUKA
puh. 976-472030 huom. muuttunut
976-470040 (työ)

KIRJALLISUUS

LEHTORANTA,H.1992: Päiväpetolintujen pesintä Pohjois-Karjalassa 1991 - Siipirikko 19: 112-117.

LEHTORANTA,H.1993: Pöllöjen pesintä Pohjois-Karjalassa 1992 - Siipirikko 20: 83-93.

MIETTINEN,J.1981: Lintujen rengastus Pohjois-Karjalassa 1950-79 - Siipirikko 8: 123-133.

*****

TERVEISIÄ SALOLTA!

U.Pekka Kinnunen

Ilomantsissa syntyneenä ja täällä suurimman osan elämäni elelläänä on luonto merkinnyt minulle hyvin paljon. Nykyinen suuntaus luonnossuojelun taholla näyttää väittävän, etteivät luonnonsuojelu ja metsästys voi käydä käsi kädessä. Itse olen päinvastaista mieltä. Nuo kaksi harrastusta oikein sovitettuina tukevat toisiaan. Tämän todistaa mm. se, että kun kansankynttilänä kehoittelin oppilaita luonnonsuojeluun ja pikkulinnun pönttöjen tekoon, pönttöjä ilmaantui juuri niihin pihoihin ja lähimetsin, joissa miesväki metsästeli. Muiden pihojen oppilaat eivät reagoineet asiaan mitenkään.

Nyt olen elellyt yhtämittaisesti yli kuusi vuotta Ilomantsin Käenkosken salolla erämajassa, mutta seurailut tämän seudun luontoa jo kauan. Tänä aikana on linnuston kehityksessä tapahtunut sekä hyvää että huonoa.

Luonto muuttuu rajusti. Soita on ojitettu ja lannoitettu valtavasti. Metsämaat alkavat olla kertaalleen käsiteltyjä. Vesistöissä on tapahtunut rehevöitymistä ja sinilevää esiintyy.

Suurin kanalintu, metso, on joutunut muuttamaan soidinpaikkojaan moneen kertaan, ja sen kanta on vähissä. Nyt on todettava, että maat omistavan Enson suhtautuminen soidinpaikkoihin on muuttunut hyvin myönteiseksi. Niitä on rauhoitettu hakkuilta tai hakattu riistantutkimuksen antamien ohjeiden mukaisesti. Metsittyneet rämeet ovat alkaneet korvata perinteisiä soidinpaikkoja.

Kahlaajille sopivat suot ovat vähentyneet. Muutama puuton suoalue on ojitattamatta, ja niillä elelee runsaanpuoleinen kahlaajakanta. Liro, valkoviklo, kapustarinta, rantojen rantasipi sekä metsäsoiden metsäviklo ovat yleisiä. Lehtokurppakin esiintyy. Turvetuotanto suunnittelee ojitattamattomien soiden ottoa käyttöön.

Tämä suo liece yksi parhaimmista kapustarinnan pesimäsoista Pohjois-Karjalassa. Nyt sitä havitellaan turvetuotantoon. (U.Pekka Kinnunen)

Kun joutsen alkoi sodan jälkeen valloittaa takaisin entisiä pesimäalueitaan, lienee näitten seutujen erämaajärvellä pesinyt pari ollut ensimmäisiä Pohjois-Karjalassa. Nyt joutsenia on pesimässä niin runsaasti, että sopivista reviereistä alkaa jo olla puutetta. Kihlaparit joutuvat muuttamaan muualle, ja näin muun Suomen joutsenkanta saa lisääntymään. Samalla laji on tullut erittäin luottavaiseksi ihmisen suhteen, varsinkin, jos tämä on entuudestaan tuttu. Kuvatessa ei tarvitse lähestyä Yrjö Kokon tavoin porontaljassa, vaan itsekin olen kuvannut joutsenparin perhe-elämää ilman näkösuojaa parinkymmenen metrin päästä. Aikaisin joutsenen saapumisaika oli 8.3. 1984, ja aikaisin poikasten kuoriutumisaikakohta 30.5. 1990. Muina vuosina joutsenet ovat saapuneet seuraavasti: 11.4.-79, 3.4.-80, 24.3.-81, 13.3.-83, 31.3.-85, 28.3.-86, 7.4.-87, 1.4.-88, 16.3.-89, 17.3.-90, 1.4.-91, 22.3.-92 sekä 25.3.-93.

Seudulla talvehtii koskikaroja. Niitä voi olla Käenkoskessa pienellä alueella parhaimmillaan jopa kymmenen yksilöä. Useana talvena on talvehtinut heinäisorsapariskunta, kerran kuuden yksilön parvi.

Ympäristössä pesii muutama sääksipari. Tuulihaukkakin löytää vielä aivan luonnonvaraisen pesäpaikan, koska se leluttelee joka kesä saalistamassa. Viimeisin seudulle kotiutunut petolintu on sinisuohaukka. Kesällä -90 täällä oleili haarahaukkapari, mutta se ei pesinyt.

Punavarpunen saapui tänne parikymmentä vuotta sitten. Kesällä -81 surisutteli pensassirkkalintu ja satakieli lurisutteli Käenkosken rantalehdossa. Sen jälkeen ei kumpaakaan lajia ole täällä kuultu. Sen sijaan muualla Iiomantsissa satakieli laulelee joka kesä.

Noin neljännesvuosisata sitten täällä pesi maakotka, mutta uskokaa tai älkää, sen pesäpuu kaadettiin savotan yhteydessä.

Lintutieteellinen Yhdistys peräänkuuluttaa erikoisesti kaakkuria. Sen kaakatuksen voi kuulla täälläkin, joskaan se ei aivan tässä läheisyydessä pesi. Kuikka puolestaan on jokakesäinen pesijä.

Olen asettanut runsaanpuoleisesti pönttöjä. Telkät ja isokoskelot pesivät kuten ennenkin, mutta jostain syystä pikkulintujen pöntöt ovat muutamaa poikkeusta lukuunottamatta jääneet tänä keväänä asukia vaille.

*****

HARVINAISUUDET 1992 POHJOIS-KARJALASSA

Mauri Leivo

Vuosi 1992 teetti runsaasti töitä Aluerariteettikomitealle (ARK), sillä peräti 258 harvinaisuushavaintoa ilmoitettiin ja niistä 142 tarkastettiin. Lisäksi ARK antoi lausunnon kymmenestä Rariteettikomitean (RK) tarkastettavaksi lähetetyistä havainnoista. Pohjois-Savon ARK:lle jouduttiin tällä kertaa lähettämään vain kaksi havaintoa. Pääsyynä tähän oli se, että ARK:n jäsenet Petri Hottola, Mauri Leivo ja Jouni Pursiainen olivat hajaantuneet ympäri Suomea. Tilanteita, joissa harvinaisuutta olisi ollut löytämässä yli puolet ARK:n jäsenistä, ei siis juuri ollut.

Harvinaisuushavaintojen runsaus oli seurausta osittain aktiivisesta retkeilystä, osittain innokkaasta havaintojen ilmoituksesta. Silti muutama hyvin aktiivisesti retkeilevä harrastaja jätti harvinaisuushavaintonsa tyystin ilmoittamatta, mistä heille pitkä miinus. Varsinkaan niistä lajeista, joita ARK ei tarkasta vaan ainoastaan kerää, ei lomakkeen täyttö vaadi kuin pari minuuttia lomaketta kohti. Ilmeisesti sekin on liikaa tänä autoilun, NMT-puhelien ja hakulaitteiden aikana.

Myös Höylasilla rengastetuista harvinaisuuksista ei ole vuosikausiin tehty harvinaisuusilmoitusta ARK:lle, mikä on hyvin valitettavaa varsinkin, kun kyseisiä havaintoja löytyy lintuasemakatsausten taulukoista.

Bumerangit ilmi

Harvinaisuusilmoitusten taso on pysynyt melko hyvänä. Havainnoista 29 jouduttiin hylkäämään perinteisesti varsin puutteellisen kuvauksen takia. Näiden lisäksi viidessä havainnossa lajimääritystä jouduttiin muuttamaan laveammaksi. Vanha virsi soi tässä asiassa taas kauniisti: LUE LOMAKE LÄPI HUOLELLISESTI ENNEN KUIN PALAUTAT SEN! Arvioi itse pystyisitkö lomakkeelle kirjoittamasi kuvauksen perusteella tunnistamaan varmuudella kyseisen lajin. Jos et, niin mieti missä on vika - kenties ylimalkaisessa kuvauksessa? Jos maastomuistiinpanoistasi ei löydy enempiä rahkeita lajinmääritykseen, niin luovu määräyksestä ja lomakkeen palautuksesta! Kepillä jäätä kokeileva hukkuu usein.

ARK:lla on aiemmin ollut tapana lähettää ns. bumerangilomakkeita eli henkilökohtaisia ilmoituksia hylätyistä havainnoista. Nyt käytännöstä on päätetty luopua ja sen asemesta luettelaa jatkossa hylätyt havainnot katsauksen lopussa. Bumerangihavainnoissa ei kuitenkaan ole mainittu havainnoitsijoiden nimiä ja havaintopaikkakin on ilmoitettu vain kunnan tarkkuudella. Käytäntöä ei ole otettu käyttöön 'opiksi ja ojennukseksi' -periaatteella (vaikka sekin vaikutus sillä saattaa olla), vaan siksi, että säästyttäisiin paperisaasteen lähettelyltä ympäri maakuntaa. Pääasia on joka tapauksessa se, että havainnoitsijat tietävät aina, että heidän havaintonsa on tullut käsitellyksi ARK:ssa. Lisäksi bumerangipalstalta ilmenee, minkä lajin kohdalla kuvaukseen on syytä kiinnittää erityistä huomiota.

Katsauksessa käytettyjen merkien selitykset

Luvut lajinimen jäljessä: vasemmanpuoleinen sulkeissa olevista luvuista tarkoitaa vuodesta 1975 (ARK:n perustamisvuosi) vuoteen 1991 (katsausvuotta edeltävä vuosi) Pohjois-Karjalassa tavattujen kyseisen lajin yksilöiden kokonaismäärää. Luvuista oikeanpuoleinen tarkoittaa vuoden 1992 (katsausvuosi) vastaavaa yksilömäärää.

Lyhenteet: ** = RK:n tarkastama ja hyväksymä havainto, * = ARK:n tarkastama ja hyväksymä havinto, 1/ = koiras, /1 = naaras (esim. 1/3 on parvi, jossa on 1 koiras ja 3 naarasta), /1-puk. = naaraspukuinen (so. naaras tai nuori), ad = vanha tai aikuinen, subad = esiaikuinen, juv = nuori, 1kv,2kv.. = 1.,2. jne. kalenterivuoden lintu, jp = juhlapukuinen, vp = vaihtopukuinen, tp = talvipukuinen, va = vaalean värimuodon yksilö, tu = tumman värimuodon yksilö, Ä = laulava, p = paikallinen, m = muuttava, SW jne. = muuttosuunta, kie = kiertelevä.

Havainnoitsijalyhenteet: Havainnoitsijat on ilmoitettu katsauksessa aakkosjärjestyksessä kuitenkin siten, että havainnon ilmoittajan nimi on mainittu ensimmäisenä. Mikäli havainnoitsija esiintyy vain kerran katsauksessa, on hänen nimensä kirjoitettu kokonaisena. TE = Tuomo Eronen, MH = Markku Halonen, PH = Petri Hottola, SH = Suvi Hämäläinen, TI = Tuomas Immonen, VJ = Vesa Jouhki, MK = Matti Kapanen, TK = Timo Karkkiainen, LK = Lauri Karttunen, HKi = Hannu Kivivuori, HKo = Harri Kontkanen, JK = Jouni Koskela, HKä = Harri Kämäräinen, EL = Esko Lappi, HL = Hannu Lehtoranta, KLv = Kalle Leivo, ML = Mauri Leivo, KLp = Kalervo Leppänen, VM = Veikko Makkonen, JM = Juha Mieltinen, TN = Toni Nevalainen, PP = Petri Palviainen, AP = Ari Parviainen, JP = Jouni Pursiainen, HPä = Harto Päivinen, HPö = Heikki Pönkkä, KR = Kauko Rouhiainen, HR = Hannu Räsänen, JR = Jouko Räsänen, JS = Jarno Sormunen, AV = Antti Vänskä, PZ = Pentti Zetterberg.

Kuntalyhenteet: Ilo = Iiomantsi, Joe = Joensuu, Juu = Juuka, Kes = Kesälahti, Kit = Kitee, Kon = Kontiolampi, Lie = Lieksa, Lip = Liperi, Nur = Nurmes, Out = Outokumpu, Pol = Polvijärvi, Pyh = Pyhäselkä, Rää = Rääkkylä, Toh = Tohmajärvi, Val = Valtimo, Vär = Värsilä.

Lajikohtainen katsaus

* Jääkuikka-laji (*Gavia adamsii/immer*) (6,1)

8.-9.1. Eno Ahveninen 1 2kv p (HKo,AP,KLp ym.).

Yhteismäärät lajinimen perässä sisältävät lajilleen määritetyt jääkuikat (*Gavia adamsii*), joita havainnot jääkuikka sp:stä käytännössä koskevat. Edellisistä kuudesta havainnosta puolet on tehty toukokuun lopulla ja puolet syys-lokakuussa arktisen gaviamuuton yhteydessä. Sitä vastoin maakunnan ensimmäinen jääkuikka vuodelta 1965 löytyi joulukuussa.

* Pikku-uikku (*Tachybaptus ruficollis*) (8,2)

3.10. Kit Päätyenlahti 1 ad tp/vp p (HKo,MH), 25.10. Vär Niirala 1 ad tp löytyi tepastelemasta tieltä, otettiin hoitoon jossa kuitenkin kuoli, toimitettiin Joensuun yliopistolle (HKi).

Edellisen kerran tavattiin vuonna 1988. Viimeisen kymmenen vuoden aikana kaikki Pohjois-Karjalan pikku-uikut on tavattu loppusyksyllä, jolloin ne on verraten helppo löytää jäätyvien vesistöjen sulapaikoilta.

Merimetso (*Phalacrocorax carbo*) (284,49)

24.-27.4. Out Ohtaansalmi 1 ad p (AV,KLv), 5.5. Joe Höylas 1 p (T.Nyman), 21.5. Kes Rasti 5 NW (MH,TN), 8.6. Kon Pitkäranta 1 ilm. ad p (HKo), 12.9. Joe Höylas 24+12 WSW (PH,MH,JR), 14.9. Lie Vuonisjärvi 1 juv löytyi katiskaan kuolleena, toimitettiin Joensuun yliopistolle (L.Tarvainen, T.Tarvainen/EL), 11.10. Kit Kyyrönniemi 4 SW (MH,TN).

Säännöllinen muutonaikainen vieras, jonka lukumäärä vaihtelee suuresti vuodesta toiseen, esimerkiksi vuosina 1988-91 tavattiin 19, 93, 17 ja 9 yksilöä.

Harmaahaikara (*Ardea cinerea*) (109,5)

2.5. Pyh Mulo 1 S (HKä/HKo), 8.6. Joe Höylas 1 p/kie (MH), 30.6. Joe Sulkulahti 1 kie (PH,TK,JR), 19.7. Kon Selkie 1 W (HKo,VJ), 13.8. Toh Valkeasuo 1 W (HKo,AP).

Poikkeuksellisen niukka esiintyminen. Tyypilliseen harmaahaikara-aikaan elokuussa nähtiin vain yksi yksilö?!

** Jalohaikara (*Egretta alba*) (5,1)

6.6. Vär Sääperi 1 (S.Sarvanne,E.Laine,J.Sihvonen ym.).

"Jallusta" näyttää tulleen viime aikoina säännöllinen vieras maakuntaamme. Vuoden 1983 ensihavainnon jälkeen se on tavattu Pohjois-Karjalassa vuodesta 1988 alkaen joka vuosi touko-kesäkuussa.

Kattohaikara (*Ciconia ciconia*) (61,16)

1.5. Out Vuonos 1 SW (AV), 26.5. Val Kalliojärvi 2 p (M.Pirinen/HL), 25.5. Vär Niirala 1 p (E.Kinnunen), 28.5. Kit Kiteenlahti 5 p (VM/HKo), 16.6. Lip Papelonsaari 7 p (LK,KR ym.).

Normaalia runsaampi esiintyminen tyypilliseen aikaan touko-kesäkuussa. Koko maassa tavattiin samaan aikaan vähän yli sata kattohaikaraa (Forsten & Numminen 1992a, 1992b).

Kyhmyjoutsen (*Cygnus olor*) (13,2)

1991 28.10.-3.11. Val 1 ad p (J.Pynnönen).

1992 13.5. Kit Päätyenlahti 2 ad S (PH).

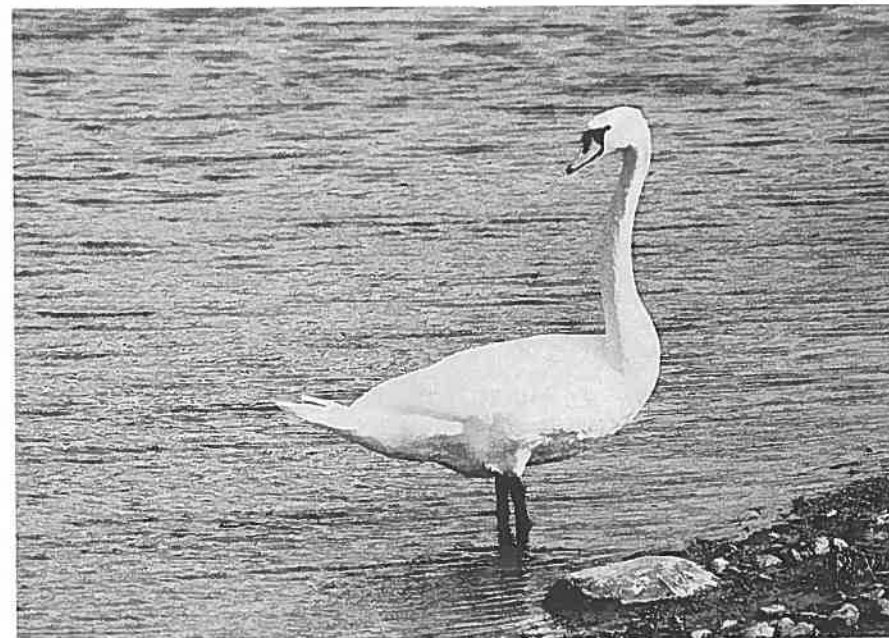
Normaali yksi havainto/vuosi -tahti näyttää jatkuvan huolimatta voimakkaasta runsastumisesta Suomenlahdella. Kynnys lähteä turvalliselta mereltä sisämaahan näyttää olevan kyhmäreille hyvin korkea.

* Merihanhi (*Anser anser*) (47,5)

30.4. Out Sismjärvi 1 m/p (AV), 7.5. Out Sätös 1 NE (AV), 8.-10.5. Vär Sääperi 1 p (PH,HKi,L.Oura ym.), 12.5. Kon Pitkäranta 1 (HKo), 14.5. Lip Ahonkylä 1 NE (HKo,PH,AP,AV).

Jalohaikarasta on tullut jokavuotinen kevätvieras maakuntaamme. Tämä yksilö on kuvattu vuonna 1987 Israelissa. (Mauri Leivo).

Kyhmyjoutsen on Pohjois-Karjalassa yllättävän harvinainen vieras. (Hannu Eskonen)

Vuoden 1992 viisi havaintoa on enemmän kuin yhtenäkkään aikaisempaa vuonna. Maakunnan ensimmäinen havainto merihanhesta tehtiin vuonna 1982, jonka jälkeen sitä on tavattu vuosittain, poikkeuksetta huhti-toukokuussa.

* **Lyhytnokkanhanhi** (*Anser brachyrhynchus*) (15,1)

30.4. Out Sysmäjärvi 1 p (AV).

Poistettu RK-lajien joukosta vuonna 1987 havaintojen voimakkaan lisääntymisen takia. Esimerkiksi keväällä 1992 nähtiin Suomessa lähes sata yksilöä (Forsten & Numminen 1992a). Tavataan myös Pohjois-Karjalassa nykyisin lähes vuosittain. Lyhytnokkanhanhen löytyminen riippuu paljolti siitä, miten innokkaasti toukokuaisia hanhiparvia jaksetaan selailla kaukoputkilla.

* **Kiljuhanhi** (*Anser erythropus*) (16,1)

5.5. Vär Niirala 1 ad p (PH ym.).

Nykyisin Suomen uhanalaisimpia lintulajeja. Edelliset havainnot Pohjois-Karjalasta vuosilta 1991, 1986 ja 1981.

* **Kanadanhanhi** (*Branta canadensis*) (78,14)

23.-26.4. Kit Hyypii 4 p (VM/HKo) ja 1.5. vielä 2 p (MH,AV), 30.4. Out Sysmäjärvi 1 m (AV), 3.5. Joe Linnunlahti 1 p (MH), 5.5. Out Lavanlahti 1 p (AV), 12.5. Pol Nisäjärvi 1 ad p (PH), 23.5. Toh Tohmajärvi 1 p (HKo,PP), 25.-26.5. Vär Sääperi 1 p (PH,HKi,TE), toukokuun loppu-heinäkuu Lie Saari-Valama 1 p (T.Martiskainen/HKo), 28.6. Kit Ätäskö 2 ad ja 3 juv, aiemmin kesällä löydettiin pesä, jossa oli 8 munaa(!) (VM/HKo), 24.9.-2.10. Kit Kiteenjervi 1 p (VM/HKo), 4.10. Kit Ätäskö 2 p (PH,AP).

Runsain esiintyminen kautta aikojen Pohjois-Karjalassa. Pesi nyt toista vuotta peräkkäin Kiteellä. Kaikkien Kiteen havaintojen katsottiin koskevan toukokuusta alkaen ko. pesivää paria.

* **Harmaasorsa** (*Anas strepera*) (27,5)

5.-6.5. Toh Valkeasuo 2/1 p (HKi,TE), 22.5. Out Sysmäjärvi 2/ p (ML ym.).

Säännöllinen vaikkakin yleensä harvalukuinen kevätvieras. Edellisen kerran tavattiin v. 1989.

* **Allihaahka** (*Polysticta stelleri*) (92,21)

8.-11.1. Joe Pielsijoki /1-puk. p (HKo,JK), 8.-9.1. Eno Ahveninen /1-puk. p (HKo,AP,KLp ym.), 10.1. Kit Puhos 1/ p (AV), 22.5. Joe Linnunlahti /17 p (HKo,PP), 8.6. Joe Höylas /1 p/m (MH).

Selvästi tavanomaista runsaampi esiintyminen. Havainnot jakautuivat tyypillisen kaksijakoisesti: yhtäältä tavattiin keskitalvella sulapaikoista, toisaalta nähtiin loppukevään arktisen muuton yhteydessä.

* **Merikotka** (*Haliaetus albicilla*) (179,20)

23.3. Eno Rahkeenniemi 1 4-5 kv p/m (AV,AP), 2.4. Joe Rantakylä 1 juv/subad N (MH), 16.4. Joe Rantakylä 1 3-4kv NE (ML,MH,HKo,AP), 18.4. Vär Sääperi 1 subad NE (MH,AP,PZ), 19.4. Kes Mäntyniemi 1 subad NE + 1 2kv NE (PH,MH,JR) sekä Vär Sääperi 3 juv/subad NE yhdessä parvessa (!) (HKo,AP), 24.4. Vär Sääperi 1 juv/subad m + 1 subad NE (HKo,MH,AV), 26.4. Vär Sääperi 1 subad m + 1 2kv NE (HKo,PH,JP,JS ym.), 2.5. Vär Niirala 1 juv/subad NW + 1 juv/subad SW (MH,VJ,AP), 14.5. Joe Linnunlahti 1 juv/subad NE (AV,AP), 23.9. Kon Selkie 1 +4kv S (HKo,H.Laurila,T.Laurila), 28.9. Joe Linnunlahti 1 subad SW (AV), 1.10. Pyh Mulo 1 +4kv SW (HKo), 15.10. Joe Repokallio 1 +4kv SW (AV,AP).

Kaikkien aikojen runsain esiintyminen Pohjois-Karjalassa. Puolet linnuista nähtiin Värtsilässä, jossa petolintujen muuton seuranta on aktiivisempaa ja myöskin tuloksetkaampaa kuin muualla. Tyypillisesti esiintyminen voimakkaampaa keväällä kuin syksyllä.

* **Haarahaukka** (*Milvus migrans*) (55,5)

19.4. Kes Mäntyniemi 1 NE (PH,MH,JR) sekä Vär Sääperi 1 W (HKo,TN,AP), 24.4. Vär Sääperi 1 NW (MH,HKo), 28.4. Kes Mäntyniemi 1 N (HKo,AP,AV), 2.5. Vär Sääperi 1 kie (MH ym.).

Tavanomaista hieman parempi vuosi. Havaintojen painottuminen maakunnan kaakkoosiin tyypillistä.

** **Arosuohaukka** (*Circus macrourus*) (5,2)

27.4. Kit Puhos 1 2kv (HKo,MH,AP,VJ), 2.5. Vär Niirala 1/ ad (HKi,MK,JP ym.).

Edelliset havainnot jaksolta 1980-86. Tapaamisajankohdat hyvin tyypillisiä.

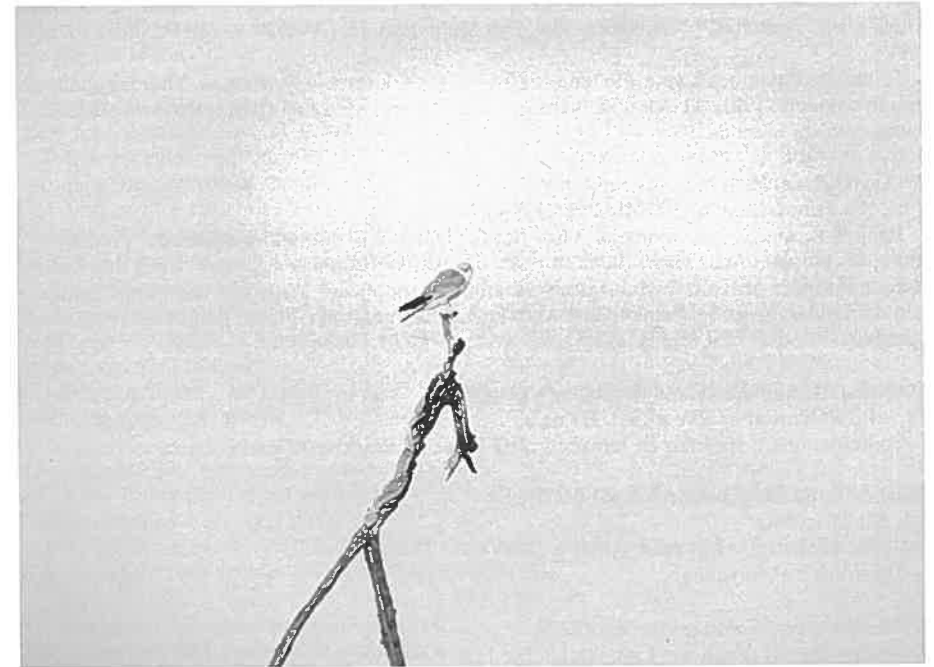
** **Niittysuohaukka** (*Circus pygargus*) (4,2)

6.5. Vär Niirala /1 ad (MH,PM,AP), 15.5. Joe Linnunlahti /1 (AV).

Edelliset havainnot jaksolta 1978-86. Tyypillisesti arosuohaukkaa myöhäisempi laji; huhtikuussa ei tavata Suomessa juuri koskaan (Solonen 1985).

* **Niitty-/arosuohaukka** (*Circus pygargus/macrourus*) (10,1)

23.5. Vär Sääperi 1 2kv S (PH,ML,HPö).

Arosuohaukka eksyi Pohjois-Karjalaan ensimmäisen kerran sitten vuoden 1986. Kuvan vanha koiras on kuvattu Kcniassa tammikuussa 1992. (Mauri Leivo).

* **Maakotka** (*Aquila chrysaetos*) (65,12)

12.4. Out Sysmäjärvi 1 juv/subad NW (AV), 12.4. Vär Sääperi 1 subad (ilm. 3kv) NNE + 1 juv/subad NE (HKo,AP,PZ), 23.4. Joe Rantakylä 1 subad NW (HKo,MH,AP,AV), 25.4. Kes Mäntyniemi 1 juv/subad NNW + 1 subad (ilm. 3 kv) N/NE (HKo,MH,JS), 27.4. Kes Mäntyniemi 1 ad (!) NNW (HKo,MH,VJ,AP), 30.4. Out Sysmäjärvi 1 juv/subad m (AV), 29.9. Kes Sarvisalo 1 juv SSW + 1 subad (ilm. 2kv) SSW (HKo,AP,AV), 3.10. Pyh Mulo 1 juv kie (PH,JR ym.), 30.10. Lie Ruunaa 1 juv/subad (R.Sulkava,P.Sulkava).

Ylivoimaisesti runsain esiintyminen kautta aikojen Pohjois-Karjalassa. Syynä tähän oli poikkeuksellisen aktiivinen petomuuton tarkkailu maakunnan kaakkoisosissa, erityisesti Kesälahdella.

* **Kilju-/pikkukilju-/arokotka** (*Aquila cla/pom/nip*) (10,2)

27.4. Kes Mäntyniemi 1 SE (HKo,MH,VJ,AP), 1.5. Vär Sääperi 1 kie (PH,HKo,JS).

Luvut lajinimikkeen perässä sisältävät Aqu cla/pom -havainnot. Arokotkan ottaminen huomioon on uusi ilmiö harvinaisuushavaintojen käsittelyssä. Aiempien vuosien A cla/pom -havainnoissa ei ole arokotkan mahdollisuutta juuri huomioitu.

Kotka-laji (*Aquila/Haliaeetus*)

10.4. Juu Lonkaa 1 E (H.Kirjavainen/HKo), 18.4. Out Sysmäjärvi 1 E (ML,KLv), 20.5. Vär Sääperi 1 NE (AV), 2.10. Kes Ruokkeenniemi 1 S-SE (AV,AP), 22.10. Kes Leveäkivi 2 (TI).

Käytännössä useimmat lajilleen määrittämättömät kotkat lienevät merikotkia.

* **Muuttohaukka** (*Falco peregrinus*) (55,11)

27.4. Vär Sääperi 1 2kv ENE (HKi), 1.5. Out Sysmäjärvi 1 ad p/kie (MH,TN,JR), 3.5. Lip Ahonkylä 1 ad p/N (AV), 5.5. Vär Sääperi 1 kie (MH,AP,AV), 5.5. Toh Lahdenpohja 1 ad p (PH), 16.5. Vär Sääperi 1 ad N (ML,PZ), 17.5. Kon Pitkäranta 1 2kv p (ML,AP), 13.9. Joe Höylas 1 juv/subad SW (HKo,AP), 18.9. Pyh Mulo 1 ad SE (AV), 24.9. Joe Höylas 2 juv SW (AV).

Runsas esiintyminen tyypillisiin muuttoaikoihin toukokuussa ja syyskuussa. Yhdessä edellisen ennätysvuoden 1991 11 yksilön kanssa esiintyminen kuvastaa muuttohaukan todellista runsastumista Suomessa.

** **Aavikkohaukka** (*Falco cherrug*) (-,1)

29.4. Kit Puhos 1 2kv p (PZ,MH,PH,HKo,AP).

Pohjois-Karjalalle ja Suomelle uusi lintulaji! Erittäin harvinaisuuspitöisen petokevään ehdoton huipentuma. Tämä lähimmillään Kaakkois-Euroopassa pesivä uljas haukkalaji harhautuu hyvin harvoin luonnonvaraisesti Länsi-Eurooppaan. Sen sijaan metsästyshaukkana sitä on muiden isojen jalohaukkojen tavoin kuskailtu ympäri maailmaa "petolintuharrastajien" toimesta.

** **Punajalkahaukka** (*Falco vespertinus*) (26,1)

13.7. Ilo Patvinsuo 1/ 2kv p (ML,HKo).

Poikkeuksellinen sydänkesän havainto tästä lähes jokavuotisesta kaakkoisesta vieraasta.

Mustapyrstökuiiri (*Limosa limosa*) (44,2)

9.5. Kit Päätyenla

hti 1 kie (PH), 16.5. Lip Ahonkylä 1 p (AV).

Tyypillinen esiintyminen.

* **Heinäkurppa** (*Gallinago media*) (82,5)

Kaikki havainnot tehtiin Joe Linnunlahdella: 12.8. 1 p (HKo,AP), 17.8. 2 p (PH,JR), 18.8. 1 ad p (HKo,AP), 26.8. 1 p (PH,JR), 7.9. 1 p (MH,AP).

Maakunnan parhaiten koluttu heinäkurppapaikka ei pettänyt taaskaan. Heinäkurppien esiintymisen voimakkuus riippuu paljolti niiden päämuuttoajan syyskuun alkupuolen sääoloista.

Patvinsuon heinäkuinen puanjalkahaukkakoiras. (Mauri Leivo).

Itätuulet tuohon aikaan heittävät ryppäittäin kurppia maakuntaamme, kuten syksyinä 1987 (35 yksilöä) ja 1988 (20).

* **Rantakurvi** (*Xenus cinereus*) (34,2)

21.5. Lip Ahonkylä 1 p (AV), 30.6. Joe Ukonlahti 1 p (PH,TK,JR ym.).

Edelliset havainnot vuosilta 1990 ja 1987. Vielä kymmenen sitten laji esiintyi paljon runsaampana, erityisesti Outokummun kahlaajapaikoilla.

Merikihu (*Stercorarius parasiticus*) (336,17)

21.5. Kes Rasti 2 va m + 1 va m (MH,TN) sekä Joe Linnunlahti 1 ad va m (ML,PH,AV ym.), 22.5. Joe Linnunlahti 2 ad va m + 2 ad m aamulla (AV) sekä 1 va NE illalla (HKo,PP), 23.5. Rää Samppaanniemi 3 va m (MH), 29.5. Joe Linnunlahti 2 va NE (HKo), 21.8. Out Vuonos 1 ad S (AV), 28.9. Rää Vuoniemi 1 va SW + 1 va SW (HKo,MH,AP), 29.9. Kes Ruokkee 1 ad va SW (AV,HKo,AP).

Lukumääräisesti keskiverto vuosi. Tyypillisesti loppukevään esiintyminen selvästi voimakkaampi kuin syksyn.

Leveäpyrstökihu (*Stercorarius pomarinus*) (63,4)

18.5. Joe Linnunlahti 2 ad va m (MH), 21.5. Kes Rasti 1 ad va SE (MH,TN), 25.5. Rää Samppaanniemi 1 ad NE (MH).

Perinteiset muutama yksilöä havaittiin toukokuun lopulla. Enemmän lusikkapyrstöjä on nähty vuosina 1985 (10 yksilöä), 1984 (8) ja 1978 (25!).

* **Tunturikihu** (*Stercorarius longicaudus*) (4,1)

19.7. Joe Pyhäselkä 1 ad p/SW (HPä/PH).

Suurharvinaisuus Pohjois-Karjalassa. Edellinen havainto vuodelta 1987. Havainto liittynne samaan ilmiöön kuin tunturipöllöillä: Pohjois-Venäjällä vallinneeseen ankaraan ravintopulaan, joka pakotti linnut lähtemään jo kesällä suotuisimmille alueille.

Kihu-laji (*Stercorarius sp.*)

15.5. Kes Rasti 3 p/m (MH,J.Kontiokorpi, JR, E.Veijalainen), 23.5. Rää Samppaanniemi 1 kie (MH, VJ, PM), 25.7. Lip Venäläissaari 1 tu SE (HPä/PH), 30.8. Joe Rantakylä 1 va (JS), 29.9. Kes Ruokkee 2 va SW (AV).

* Merilokki (*Larus marinus*) (53,22)

5.4. Lip Heponiemi 1 ad p (AV) sekä Joe Höylas 3 ad p (PH, JR), 6.4. Joe Repokallio 4 ad m (HKo) sekä Joe Pielisjoki (Marjala) 1 ad p (MH, TN), 7.4. Joe Pielisjoki (Karsikko) 1 ad p (MH), 8.4. Joe Pielisjoki (Karsikko) 1 ad p (PH, JR), 9.4. Joe Pielisjoki (Rantakylä) 2 ad p/kie (MH, HKo, PM, TN, AP) + 1 ad m (MH), 14.4. Joe Linnunlahti 1 ad NW (AV), 25.4. Joe Pielisjoki (Rantakylä) 1 ad p (HKo, MH, PH ym.), 27.4. Vär Sääperi 1 ad + 2 ad N (HKi), 28.4. Kes Mäntyniemi 1 ad NE (HKo, AP, AV), 18.5. Joe Repokallio 1 4kv p (ML), 20.8. Joe Repokallio 1 ad + 1 1kv jota ad ruokki (!) p (1kv paikalla vielä 24.8.) (PH, JR), 15.10. Joe Sulkuniemi 2 1kv p (AV, AP).

Ennätysesiiintyminen ja todennäköinen ensi pesintä Pohjois-Karjalassa! Huhtikuun alun Joensuun havainnoista osan tulkittiin koskevan samoja yksilöitä. Nopeasta havaintojen runsastumisesta päätellen lajilla tuntuu menevän hyvin maakuntamme lähialueilla. 1970-luvulla merilokki oli vielä suurharvinaisuus Pohjois-Karjalassa.

Merilokki todennäköisesti pesi Pohjois-Karjalassa kesällä 1992. Tämä onnellinen pariskunta kuvattiin kuitenkin Virossa keväällä 1993. (Mauri Leivo).

* Lapintiira (*Sterna paradisaea*) (138,15)

15.5. Kit Puhos 1 NW (PH), 19.-20.5. Joe Linnunlahti 4 p, joista 2 lähti N 20.5. (ML, AV ym.), 22.5. Joe Linnunlahti 1 p (ML, PH, HPö, HR), 22.5. Joe Höylas 5 kie (MH, VJ, PM), 23.5.-heinäkuu Joe Ukonlahti 2 pesivää paria (!) kalatiirayhdyskunnassa; toinen pari tuotti ainakin yhden ison poikasen (ML, MH ym.).

Melko tavanomainen määrä. Joensuun pesimäpaikka on Sisä-Suomen eteläisin. Lapintiira näyttää olevan pienessä etsimisboikotissa, sillä monet havainnoitsijat ajattelevat lapintiirahavaintojen merkitsevän ankeita lomakkeen täyttöpuuhia.

Karjalan kunnalla on iät kaiket ihmetelty lapintiiran runsautta Pohjois-Karjalassa ja harvinaisuutta Etelä-Karjalassa. Esitän mahdollisen selityksen tähän jatkuvaa herjanheittoa poikivaan ilmiöön. Lapintiirahavaintojen niukkuus Etelä-Karjalan vesillä saattaa olla seurausta niiden muuttoreitistä. Luultavasti lapintiirat matkaavat Pohjois-Venäjälle reittiä Suomenlahti-Laatokka-Ääninen-Vienanmeri sen sijaan, että ne oikaisisivat Suomen rannikolta Kaakkois-Suomen sisämaan ja Saimaan kautta. Itäisemmältä reitiltä niiden harhautuminen Pohjois-Karjalaan on paljon todennäköisempää kuin Etelä-Karjalaan.

Mustatiira (*Chlidonias niger*) (76,4)

23.5. Kit Päätyenlahti 2 jp p (PH, HPö, HR), 27.5. Joe Höylas 1 tp/vp p (HKo, AP), 29.5. Out Sysmäjärvi 1 jp p (AV).

Keskimääräistä hieman enemmän havaintoja. Joensuun linnun puku on hyvin poikkeuksellinen, sillä tähän asti kaikki kevähavainnot ovat koskeneet täydessä juhlapuvussa komeilevia yksilöitä.

Uuttukyyhky (*Columba oenas*) (? ,10)

9.4. Joe Karsikko 1 kie (PM/HKo), 11.4. Lip Ahonkylä 1 NW (AV), 18.4. Vär Sääperi 1 NNE (MH, AP) sekä Kes Leveäkivi 2 NE (K.Martiskainen/HKo), 28.4. Kes Mäntyniemi 1 SE (AV), 28.-30.4. Out Alavi 1 p (AV), 1.5. Kes Mäntyniemi 1 N (AV, AP), 3.5. Rää Meteli 1 p (MH), 25.5. Vär Sääperinranta 1 p (PH).

Runsain esiintyminen pitkään aikaan. Merkki kannan elpymisestä?

Turkinkyhky (*Streptopelia decaocto*) (27,3)

11.6. Joe Ukonlahti 1 (HKä/HKo), 2.7. Kes Mäntyniemi 1 Ä (PH), 27.7.-15.8. Out Vuonos 1 p (AV).

Esiintyy säännöllisenä mutta harvalukuisena harhailijana maakunnassamme. Turkinkyhkyjen esiintymisessä ei tunnu olevan mitään erityistä kaavaa, vaan niitä on tavattu milloin mihinkin vuodenaikaan, yllättävän usein myös talvella.

Turturikyhky (*Streptopelia turtur*) (61,1)

15.6. Out Jokipohja 1 p (AV).

Kolmen viimeisen vuoden yhteensä 2 yksilöä kertoo turturien olevan Pohjois-Karjalassa pikemminkin harhailijoita kuin harvinaisia pesijöitä.

* Tunturipöllö (*Nyctea scandiaca*) (7,12)

Toukokuun loppu-heinäk. alku Lip Auvisenlahti 1 p (J.Martiskainen/LK), 27.-30.6. Joe Kulho /1 2kv, joka otettiin huonokuntoisena hoitoon Joensuun yliopistolle, vapautettiin 9.7. Repokallion kaatopaikalla, nähtiin uudestaan 13.7. Paritsanlahdella (PH, J.Jantunen, HKo, JK, K.Koskela, AP ym.), 30.6. Lip Puromäki /1-puk. (MH, TN), 3.7. Out Asevelikylä /1/ ad (AV), 5.-ain. 21.7. Out Vuonos 1 subad (ML, AV ym.) ja 4.8. 1 2kv (ilm. /1), mahdollisesti eri lintu (PH, JR), 20.-22.7. Lip Tutjunniemi 1, joka toimitettiin (MH ym.) erittäin huonokuntoisena Joensuun yliopistolle hoitoon (L.Pakarinen, SH, KR, LK), 27.7.-9.8. Lip Selkäranta /1-puk. p (LK, SH, E.Karttunen, KR ym.), 21.8.-29.9. Lip Siikasalmen ymp. /1-puk. (LK, SH, KR ym.), 1.-25.9. Ilo Patvinsuo 1 (A.Kokkonen/HKo), 12.9. Lip Pyhäsaari 1 (H.Mertanen/HKo), 13.9. Lip Pyhäselkä /1-puk. (HPä).

Lintuvuoden 1992 ehdoton huipentuma oli suurten valkeiden pöllöjen nälkävaellus Pohjois-Karjalaan ja muualle Suomen koillisosiin. Kaikkiaan tunturipöllöjä tavattiin ainakin kolmisenkymmentä (Forsten & Numminen 1992b). Pohjolan Linnut Värikuvin (1967) ei tunne vastaavanlaista kesäaikaista nälkävaellusta, mutta mainitsee joitakin voimakkaita syys-talvivaelluksia tältä vuosisadalta.

Yllämainitujen hyväksytyjen havaintojen lisäksi kantautui lintuharrastajien tietoon useita muita maallikkojen ilmoituksia vaaleista pöllöistä. Nämä olivat kuitenkin sen verran epämääräisiä tietoja, ettei muiden pöllöjen mahdollisuutta voitu sulkea pois ja siten niiden luotettavuudesta ei ollut täyttä taetta.

Etsi kuvasta lintu! Vuonoksen tekotunturimaismassa lymyilee keskellä kesää tunturipöllö. (Mauri Leivo).

Harjalintu (*Upupa epops*) (27,1)

11.10. Ilo Käenkoski (P.Kinnunen/HKo).

Tyypillinen vuosi yksine havaintoineen. Edelliset hyvät harjalintusyksyt olivat vuosina 1990 (6 yksilöä), 1989 (5) ja 1981 (4).

Harmaapäätikka (*Picus canus*) (?,10)

6.1. Vär Uusikylä /1 p (HKi), 19.1. Rää Marjakangas /1 ruokinnalla, ollut paikalla jo kauemmin (MH,Strandenit), helmikuun loppup. Juu Länsi-Vuokko 1 (V.Halonen/HKo), 29.2. Vär Sääperi /1 (HKi), 16.3. Nur kk 1 p (P.Lipponen/HKo), 10.10. Kes Aittolahti 1 (K.Suomela/HKo), 20.10. Kes Leveäkivi 1 (TI/HKo), 1.-24.11. Kon Selkie 1/ (HKo,R.Kontkanen), 2.12. Kit kk 1 (VM/HKo), joulukuu- Rää Marjokangas 1 ruokinnalla (Strandenit/MH).

Tavanomaista selvästi runsaammin havaintoja. Suurin syy tähän näyttäisi olleen tavallista jouheampi tiedon kulku maallikoilta lintuharrastajille.

* Valkoselkätikka (*Dendroscopus leucotos*) (44,2)

30.8. Rää Vuoniemi 1 SE (HKo,PM,PZ), 22.9. Joe Höylas 1/ p (AV). Lisäksi pesimäaikaisia havaintoja Pohjois-Karjalasta yhteensä 10 yksilöstä, joista 4 paria (3 pesälöytöä!) (Virkkala ym. 1993).

Tavallisen niukka pesimäajan ulkopuolinen esiintyminen ilman mainittavaa vaellusta.

* Kangaskiuru (*Lullula arborea*) (16,3)

28.4. Kes Mäntyniemi 1 kie (AV,HKo,AP), ain. 14.-15.5. Kon Uuro 1/1 p reviirollä (PH,HPä,K.Varonen).

Uuron pariskunta on ensimmäinen pesintään viittava havainto sitten vuoden 1987, jolloin Lip Ylämyllyn reviiiri oli viimeistä kertaa asuttuna.

Tunturikiuru (*Eremophila alpestris*) (?,22)

19.4. Vär Uusikylä 3 kie (PH ym.), 1.5. Vär Sääperi 1 kie (HKo,PH,MK,JP,HPö,JS), 2.5. Kes Mäntyniemi 2/2 p (PH), 2.5. Vär Uusikylä 13 p (HKi,VJ,AP,PZ ym.), 5.5. Vär Niirala 1 kie (PH,AP,AV ym.), 10.10. Out Vuonos 1 p (AV).

Kohtalaisen runsas esiintyminen viime vuosien tapaan. Kymmenen vuotta sitten tunturikiuru oli harvinaisempi vieras Pohjois-Karjalassa kuin nyt.

Pikkukultarinta - suurharvinaisuus toistamiscen Pohjois-Karjalassa. (Petri Hottola).

** Pikkukultarinta (*Hippolais caligata*) (1,2)

18.6.-6.7. Vär Savikko 2/ Ä (HKi,PH ym.).

Edellinen, maakunnan ensimmäinen havainto on vuodelta 1986. Viime vuosina havainnot lajista ovat runsastuneet Suomessa selvästi. Värtsilän lintu löytyi tyypillisesti yölaulajaretken yhteydessä, jolloin sen hento laulu erottuu paremmin kuin päiväsaikaisessa äänien kaaoksessa. Toinen koiras paljastui vasta rengastustapahtuman yhteydessä, kun paikalla todettiin olevan kaksi erinäköistä lintua (toinen oli voimakkaassa sulkasadossa). Pesintä Savikon niityillä on ollut hyvin mahdollista.

Lapinuunilintu (*Phylloscopus borealis*) (? ,11)

11.6. Kit Päätyenlahti 1 Ä (PH), 17.6. Rää kk 1 Ä (MH), 24.6.-6.7. Kon Selkie 1 Ä (HKO ym.), 10.7. Out Kaasila 1 Ä (AV), heinäkuu Lie Kämmenvaara pesälöytö; 15.7. 5 munaa, 17.7. vastakuoriutuneet poikaset (P.Tolvanen/HKO).

Hyvin harvinainen pesälöytö tehtiin. Muutoin tavanomaista niukemmin havaintoja, mihin osasyynä epäilemättä metsäretkeilijöiden passiivisuus havaintojen palautuksessa. Joka tapauksessa Pohjois-Karjala on lapinuunilinnun yksi vankimpia esiintymisalueita Suomessa. Jo Etelä-Karjalassa laji on satunnaisvieras.

Idänuunilintu (*Phylloscopus trochiloides*) (? ,6)

30.5.-11.6. Kon Kolvananuuro Ä 2 (MH,HKO, JM), 4.6. Rää Jouhtenus Ä 1 (MH), 25.6. Out Kaasila Ä 1 (AV), 28.6. Kon Selkie 1 Ä (HKO), 10.7. Kon Litovaara 1 Ä (PH).

Poikkeuksellisen vähän havaintoja. Oliko kyseessä oikeasti heikko vuosi vai olivatko lintuharrastajat sittenkin vain tavallista laiskempia havaintojen palautuksessa? Itse uskon enemmän jälkimmäiseen vaihtoehtoon.

** Taigauunilintu (*Phylloscopus inornatus*) (18,1)

13.9. Rää Vuoniemi 1 (MH,PM,TN).

Tunnettiin ennen nimellä kirjosiipiunilintu. Ajankohdaltaan hyvin tyypillinen havainto: kaikki tähänastiset havainnot Pohjois-Karjalasta ovat syys-lokakuulta. Pyhäselkä pysäyttää oivallisesti idän ihmeiden etenemisen kohti länttä ja niinpä kaikki maakunnan havainnot on tehty Joensuun seudulla Pyhäselän rannoilla. Höylasin lintuasema on havaintopaikkana ylivoimainen ykkönen, kun taas niin ikään kovassa käytössä ollut Vuoniemi sai nyt esikoisensa.

Pikkusieppo (*Ficedula parva*) (64,3)

23.5. Kon Havukkavaara Ä 1 (ML,PH,HPö,HR), 11.6. Kon Kolvananuuro 1 Ä (MH), 4.9. Joe Höylas 1 reng. (JM/HKO).

Vain kaksi pesimäaikaista havaintoa on keskimääräistä niukemmin. Katso kuitenkin kommentit lapin- ja idänuunilinnusta.

Nokkavarpuunen (*Coccothraustes coccothraustes*) (? ,9)

Tammikuun alkup.-maaliskuun loppup. Lip Tutjunniemi 1 (T.Hakkarainen,KR/LK), 15.3. Lip Viinijärvi 1 p (T.Hirvonen/HKO), 18.3. Ilo Julunniemi 1 p (PP/HKO), 11.4. Joe Petäikkölä 1 p (V.Räsänen/HKO), 15.5. Kit Päätyenlahti 1 ad p (PH), 28.11. Kit Hyypii-kk 1+1 p (HKO,AP), 13.12. Joe Niinivaara 1 kie (HKO), 21.-30.12. Lip Viinijärvi 1 (LK,A.Juvonen,KR,AV).

Melko väisu nokkavarpuvusvuosi. Parhaimpina vuosina on maakunnassa nähty jopa kymmenkertainen määrä nokkanissejä. Havintojen painottuminen talvikauteen tyypillistä. Kiteen toukokuinen havainto saattaa viitata jopa pesintään.

* Pikkusirkku (*Emberiza pusilla*) (16,5)

5.7. Kes Kalvaslampi 1 ad + 4 maastopoikasta (PH).

Tietääkseni Suomen eteläisin pesimähavainto! Normaalisti pikkusirkku pesii melko harvalukuisena Kuusamossa ja Itä-Lapissa. Tosin myös Pohjois-Karjalassa on pikkusirkku onnasteltu pesivän säännöllisesti, joskin hyvin harvinaisena.

Nokkavarpuunen mahdollisesti pesii joinakin vuosina Pohjois-Karjalassa. (Kalevi Vuojolainen)

Hylätyt havainnot

Jääkuikka-laji (*Gavia adamsii/immer*)
30.5. Rää 1 kie.

Pikku-uikku (*Tachybaptus ruficollis*)
8.5. Out 1.

Merihanhi (*Anser anser*)
1.5. Out 1 p, 9.5. Vär 1 p.

Allihaahka (*Polysticta stelleri*)
21.1. Joe 1/ ad, n.26.12. Nur 1.

Haahka (*Somateria mollissima*)
3.5. Joe /2.

Merikotka (*Haliaeetus albicilla*)
11.4. Out 1 subad/ad N, 22.4. Vär 1 W.

Maakotka (*Aquila chrysaetos*)
20.9. Vär 1 subad/ad.

Muuttohaukka (*Falco peregrinus*)
28.4. Vär 1 kie.

Punajalkahaukka (*Falco vespertinus*)
12.6. Vär /1.

Viiriäinen (*Coturnix coturnix*)
2.9. Kon 2-3.

Siperiankurmitsa (*Pluvialis fulva*)
4.9. Out 1 juv.

Rantakurvi (*Xenus cinereus*)
23.5. Rää 1 NW.

Merikihu (*Stercorarius parasiticus*)
29.8. Joe 1 ad.

Kirjallisuus

Forsten A & Numminen T 1992a: Viimeaikaisia havaintoja: 15. maaliskuuta - 16. toukokuuta 1992. - Lintumies 27 (3): 125-127.

Forsten A & Numminen T 1992b: Viimeaikaisia havaintoja: lintukesä 1992. - Lintumies 27 (4): 184-189.

Hottola P & Leivo M 1992: Harvinaisuudet 1991 Pohjois-Karjalassa. - Siipirikko 19 (4): 117-126.

Leivo M & Pursiainen J 1992: Harvinaisuudet 1988-90 Pohjois-Karjalassa. - Siipirikko 19 (1): 3-26.

Merilokki (*Larus marinus*)
10.4. Joe 1 ad.

Lapintiira (*Sterna paradisaea*)
29.5. Joe 1 ad, 4.6.-19.7. Lip 4-6 ad, 4.6. Lip 1 ad.

Tunturipöllö (*Nyctea scandiaca*)
20.2. Lip 1, 3.9. Lip 1, 12.9. Lie 1+1, n.1.10. Lip 1.

Harmaapäätikka (*Picus canus*)
12.1. Vär /1, maaliskuun alku Vär /1.

Vihertikka-laji (*Picus sp.*)
Maaliskuun loppu Toh 1.

Kangaskiuru (*Lullula arborea*)
1.5. Kon 1.

Mustaleppälintu (*Phoenicurus ochruros*)
11.5. Nur 1/.

Etelänsatakieli (*Luscinia megarhynchos*)
9.6. Joe 1/.

Sepelrastas (*Turdus torquatus*)
14.5. Lip /1.

Lapinuunilintu (*Phylloscopus borealis*)
17.6. Kon 1.

Mustaotsalepinkäinen (*Lanius minor*)
14.6. Lip /1 ad.

Parviainen A 1988: Rariteetit 1987 Pohjois-Karjalassa. - Siipirikko 15 (4): 110-119.

Pohjolan Linnut Värikuvin 1967. Toim. v.Haartman L, Hilden O, Linkola P, Suomalainen P & Tenovuo R, osa II. Otava, Helsinki.

Solonen T 1985: Suomen linnusto. Lintutieto, Helsinki.

Virkkala R, Alanko T & Laine T 1993: Valkoselkätikka vähenee - raportti vuodelta 1992. - Linnut 28 (2): 16-19.

*****

"Muistathan ilmoittaa kesän '93 petohavaintosi pian, ja muista maksaa jäsenmaksusi!" - huutavat kalasääsket kuorossa. (Hannu Eskonen)

*****

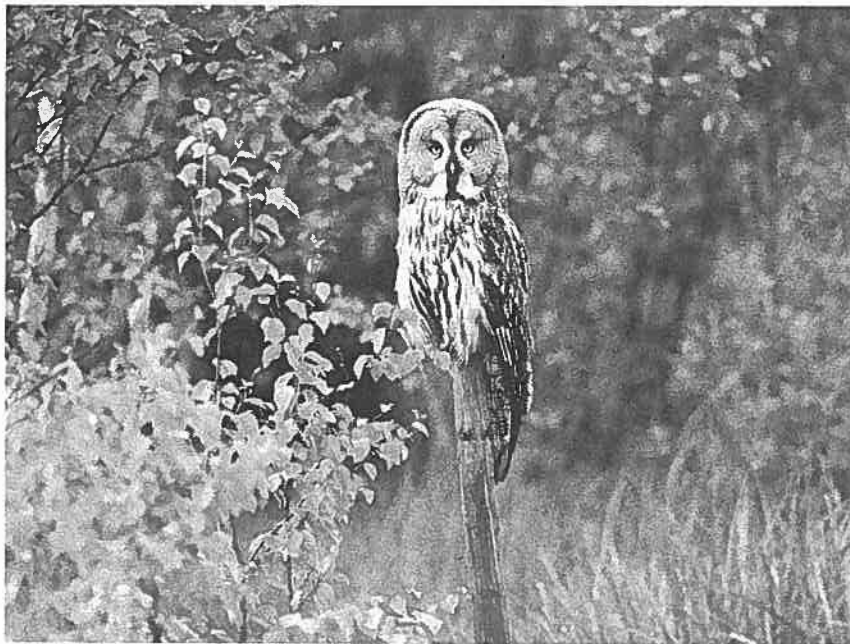
ILMOITUKSIA

PKLTY:n kevätkokoukset 1994 pidetään Joensuun Yliopiston Biologian laitoksella B1:ssä klo 18.00 seuraavina keskiviikkoina: 23.2., 30.3. ja 27.4.

Ruokinta-automaatteja myytävänä! Automaatteja on saatavana kahta eri kokoa, hinnat a100:- ja a150:- Tiedustelut: Juha Miettinen, puh. 973-821133.

MUISTATHAN MAKSAA JÄSENMAKSUSI AJOISSA!!! Maksamalla jäsenmaksusi ajallaan varmistat Siipirikon ilmestymisen vastaisuudessaakin. Yhdistyksemme kömpii muun yhteiskunnan tavoin laman kourissa, ja siksi on oleellisen tärkeää, että juuri sinä maksat jäsenmaksusi ajoissa. Toivottavaa olisi myös, että perheelliset maksaisivat jäsenmaksunsa lastensa nimissä, koska yhdistys kaipaa nuorisojäseniä. Nuorisojäsenten lukumäärän kasvattaminen on tärkeää, jotta yhdistys saisi nuorisoavustusta. Tiesitkö, että kannatusjäsenmaksun maksaneella on samat oikeudet kuin varsinaisella jäsenellä!

(Hannu Eskonen)

KESÄN 1993 PÄIVÄPETOLINTU- JA PÖLLÖHAVAINTOJA KAIVATAAN PIAN!!! Yhdistyksen petolintuvastaava Hannu Lehtoranta aikoo käydä kesän -93 aineiston kimppuun heti vuoden 1994 alussa, joten lähetä havaintosi mahdollisimman pian (miehellään jo tammikuun aikana) Hannu Lehtorannalle. Hannun osoitteen löydät sivulta 110.